

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu
www.lammasyhdistys.fi

1|2024

Lammas & vuohi

Viljojen homemyrkyt
Tuotteen oikea hinnoittelu
Kilinlihan kiinnostavuus ravintoloissa

Jäseneksi Suomen Lammasyhdistykseen

Jäsenrekisteriä hoitaa Marjo Simpanen. Liity yhdistyksen jäseneksi lähettämällä sähköpostia osoitteeseen: marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi, tai postittamalla kotisivuilla oleva lomake, tai täyttämällä sähköinen palvelulomake, <https://lammasyhdistys.fi/yhdistys/jasenasiat/>

Lomakkeella hoidat myös osoitteenmuutoksen, jäsenyyden peruuttamisen tai muut jäsenyyteesi liittyvät asiat.

Jäsenmaksu 2024

- Varsinainen jäsen: 89 €/v jos laskutus sähköpostitse (muuten 95 €), kahdessa erässä maksettuna 2 x 50 €, sis. L&v-lehden.
- Opiskelija- tai eläkeläisjäsen: 60 €/v, sis. lehden
- Perhejäsen: 30 €/v, ei lehteä
- Lehtijäsen: 89 €/v, ei jäsenyyttä
- Kannattajajäsen tai -henkilö: 30 €/v, ei lehteä
- Yritys tai yhteisö: 300 €/v, sis. lehden

Kesken vuotta jäseneksi liittyville lähetetään alkuvuoden lehdet postitse ja uusille jäsenille liittymisetuna kaksi vuoden 2023 Lammas & vuohi -lehden numeroa oman valinnan mukaan. Vuoden 2023 lehtien kannet ja sisällysluettelot löytyvät yhdistyksen kotisivuilta, <https://lammasyhdistys.fi/lehti/vanhat-numerot/>

Lisäksi uusille jäsenille lähetetään Lammasyhdistyksen seinäkalenteri vuodelle 2024.

Vanhoja lehtiä voi tilata myös irtonumeroina. Irtonumerotilaukset joko sähköpostitse Marjo Simpaselle, tai sähköisellä tilauslomakkeella, <https://lammasyhdistys.fi/tilauslomake/>

Tilatessasi irtonumeroita sähköisellä lomakkeella, kirjoita tilauksesi viestikenttään.

KUVA: Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hanke

**Tule mukaan
meidän
porukkaan!**

Jalostuslampaiden ja -vuohien korvaushinnasto vuonna 2024

Vahinkotapausten korvaushinnasto on tuotosseurantatilojen lampailla, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu.

Lisähintasuositus 1.10 alkaen on 12 €/kk.

Suomalaiset alkuperäisrodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen	260 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen	380 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta	330 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta	450 €

Tuontirodut

4–12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen	310 €
4–12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen	500 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta	380 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta	550 €

Jalostusvuohet

Kili alle 2 viikkoa	60 €
Kili 2–8 viikkoa	80 €
Kili 2–3 kk	100 €
Kuttukili 4–8 kk	150 €
Kuttukili astutettu	200 €
Lypsykuttu	
tuotoksesta riippuen	250 €
Pukkikili alle 5 kk	120 €
Pukkikili yli 5 kk	170 €
Aikuinen siitospukki	300 €

Päätoimittajalta

Katse kasvukauteen!

Hei ja hyvää alkanutta vuotta kaikille lukijoille! Vaikka talvi on vielä täysillä päällä, on katseet syytä kääntää jo tulevaan kasvukauteen. Tämän lehden teemana onkin vuohien lisäksi rehuntuotanto. Kasvuolosuhteet tuntuvat ainakin täällä eteläisessä Suomessa vaikeutuvan vuosi vuodelta. Keväät ja alkukesät ovat olleet todella kuivia, minkä lisäksi paikoin koviakin yöpakkasia on ollut jopa toukokuun lopulle asti. Kesäkuut ja välillä heinäkuutkin ovat puolestaan olleet erittäin kuumia ja kevään tavoin sateettomia. Lukuun ottamatta muutamia rajuja ukkoskuuroja.

Haastavat kasvuolosuhteet asettavat nurmiseoksille omat vaatimuksensa. Liian yksipuoliset seokset aiheuttavat suuren riskin riittävälle rehuntuotannolle. Lajien ja lajikkeiden oikealla valinnalla voi taata sen, että eläimille riittää kaikissa olosuhteissa edes jotain syötävää. Lisäksi peltojen vesitalouden hallintaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Siihenkin voi vaikuttaa säätösalaoituksen, pellon pinnan muotoilun sekä monen muun asian lisäksi myös so-

pivilla kasvilajivalinnoilla. Toivottavasti tämän lehden jutuista on apua kullekin sopivien siemenseosten valintaan. Mukavia lukuhetkiä!

Marjo

KUVA: Eila Pennanen

PS. Käymme läpi yhdistyksen jäsenrekisteriä ja jäsenmaksuja. Niille, jotka eivät ole maksaneet vuoden 2023 jäsenmaksua, ei enää lähetetä seuraavaa Lammas & vuohi -lehteä. Jäsenasioissa voit laittaa viestiä sähköpostitse info@lammasyhdistys.fi.

LAMMAS & VUOHI NRO 2/2024

Aineistopäivä 22.3.2024 • Ilmestyy 26.4.2024

Teema: Yrittäjyys

Tässä numerossa

- 4 Lammasyhdistyksen hallitus 2024
- 5 Tuoretta satoa
- 6 Lampaanlihan markkinakatsaus
- 7–8 Tuotteiden hinnoittelu suoramyyntissä
- 9 Lihaketjuhankkeen pilottitoiminta
- 10–11 Helmi-ohjelma tukee perinnebiotooppeja
- 12–13 Kivipellon lammastila
- 14 Loisten lääkeresistenssi

REHUNTUOTANTO

- 15 Pääkirjoitus
- 16–18 Viljojen hometoksiinit
- 19 Avuksi karitsoiden kasvatuslaskuri
- 20–21 Monilajiset nurmisiemenseokset
- 22 Kokemuksia säilörehuntuotannosta

VUOHET

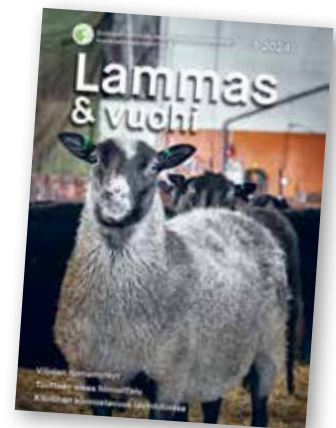
- 23 Keskustelua pukkilinjoista
- 24–25 Opinnäytetyö kilinlihasta
- 26–28 Vuohinäyttely Ranskassa

29–32 Opintomatalla Irlannissa

KANNEN KUVASSA

Kivipellon lammastilan kainuunharmasuuhi.

KUVA: Lampaanlihan tuotantoketjun kehittämisen -hanke

Kustantaja
Suomen Lammasyhdistys r.y.

Tilaushinta

79 €/vuosikerta (5 numeroa),
sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyyttä 300 €/vuosi

Lehden tilaukset ja jäsenasiat

marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Taitto Tipos Ab

Paino Grano, Vaasa

ISSN 0785-7276

Päätoimittaja

Marjo Simpanen

Puh. 044 973 7000

marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Toimitussihteeri

Anna Kujala

Puh. 040 520 5436

lammasyhdistys@gmail.com

Ilmoitusmyynti

Eila Pennanen

Puh. 044 236 9902

ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kirjoittajat ja kuvaajat 1/2024

Kaie Ahlskog, Milla Alanco-Ollqvist, Carin Grotenfelt, Marja Jalo, Heli Jolkkonen, Tiina Hirvonen, Anniina Holopainen, Mikko Idlax, Maaria Iso-Junno, Janne Jokela, Sanni Kaitamäki, Anna Kujala, Jarmo Latvanen, Katri Myry, Leila Niemelä, Antti Oksanen, Sari Peltonen, Eila Pennanen, Marko Pentinmäki, Satu Rantamaa, Tarleena Saarela, Sini Sillanpää, Siri Taalas, Sakari Tuomola, Juha Tähtämä, Jonna Ukkola

Lammasyhdistyksen hallitus esittäytyy

JANNE JOKELA, Kokkola.

Mukana osakkaana Jokelan Lammastilassa. Tilalla pellot ja eläimet on luomussa, 250 suomenlammassuuta. Lihan ja lammastuotteiden suoramyynä, lihasta suoramyynä noin 30 %, loput teurastamon kautta.

Perinnebiotooppien hoidosta yli 20 vuoden perinteet.

Lisäksi mukana muutamien yhdistysten, osuuskuntien ja yritysten hallituksissa.

ANNIINA HOLOPAINEN.

Hallituksessa vuodesta 2019 lähtien. Mikkelistä käsin hoidan tuottajaorganisaatio Suomen Lammassosuuskunnan asioita sekä hiukan sohin myös muualle. Villantuoksusta pääsen nauttimaan Pirtin kehräämöllä, jonka villan hankinnassa olen ollut mukana.

LEILA NIEMELÄ.

Luomulampuri Kokkolan Lohtajalta meren rannalta. Tilalla suomenlampaista n. 240 kpl, perinnebiotooppien hoito yksi päätuotantosuunta yhdessä lihan ja villan kanssa, suoramyynä lähinnä tuotteita ja taljoja. Keski-Pohjanmaan Lammaskerhon sihteeri.

JUHA TÄHKÄMÄÄ, luomulampuri

Piikkiöstä, n. 330 texel-uuhia. Suurin osa tuotannosta myydään teurastamolle ja loput suoramyynä. Varsinais-Suomen lammaskerhon ja Lounais-Suomen lampureiden tuottajaorganisaation puheenjohtaja. Lammastaloussäätiön hallituksen jäsen.

MIKKO IDLAX. Luomulammastila Pernajassa etelärannikolla. Rygja-suomenlammassuuteyhtysuuhia kolmisenkymmentä. Tilan tuotanto lampaan-suomat monipuoliset tuotteet mukaan lukien kansallisesti arvokkaan rauhoitetun noin 50 hehtaarin suuruisen perinnebiotooppialueen hoito. Viimeinen viisivuotiskausi meneillään ennen eläkkeelle jäämistä.

SANNI KAITAMÄKI, Sarvijoki.

Lampuri ja kehräämöyrittäjä, Lakeuden Lampureiden puheenjohtaja. 350 uuhia, lähes kaikki suomenlampaista, muutamia ahvenanmaanlampaista ja gotlanninlampaista sekä texeleitä. Villa pääosassa tilalla, teuras- ja suoramyynä, maise-malaidunnusta, kurssitoimintaa sekä laumanvartijakoirien kasvatasta.

SATU RANTAMAA, Rantamaan tila, Tornio. Meillä on noin 250 uuhien (sl, texel, risteytykset) luomutila, minkä hoidosta puolisoni Keijo kantaa päävastuun ja minä autan minkä voin. Olemme hieman vähentämässä uuhimäärää, mutta tilalle on tullut emolehmiä. Päivätyötäni teen työsuojelun ja työhyvinvoinnin kehittämisen parissa.

SLY:n hallituksen märepalat

- **SLY:n hallitusta** on vuodenvaihteen kummallakin puolella työllistännyt merkittävästi uhka ympäristöhoitoalojen paikoin todella huomattavista pinta-alaleikkauksista. Pinta-aloista ollaan alustavien lausuntojen perusteella leikkaamassa joillain kohteilla niin suuria osuuksia, että osa pitkään ylläpidetyistä perinnebiotoopeista uhkaa jäädä kokonaan laidunnuksen ulkopuolelle. SLY:n näkemys on, että hyväksyttäviä perinnebiotooppeja määrättävässä asetuksessa ei ole ta-

pahtunut mitään sellaista muutosta, jolla voisi perustella ennustettuja leikkauksia. Lopullisiin päätöksiin on pyritty vaikuttamaan yhteistyössä sekä MTK:n Lammassuokoston että Pihvikarjaliiton ja Luonnonlaidunlihan tuottajien kanssa mm. lukuisilla kirjelmillä ja tapaamalla MMM:n ja YM:n virkahenkilöitä.

- **Hallituksen** vuoden 2024 järjestäytymiskokous pidettiin 18.1. Juha Tähkämää valittiin jatkamaan hallituksen

varapuheenjohtajana. Kokouksessa keskusteltiin ympäristöhoitoalojen leikkausten lisäksi mm. Riistakeskuksen ja MTK:n Lammassuokoston kanssa pidettyjen palaverien terveisistä ja päätettiin, että Lammasyhdistyksen kevätkokous pidetään InterNorden-konferenssin retkipäivän yhteydessä Vaasassa 23.8.2024. Syyskokous pidetään näillä näkymin Lammassuokoston yhteydessä Hämeenlinnassa 29.–31.10.

KOONNUT: **Marjo Simpanen**

Hae petoaitoja nyt!

Suomen Riistakeskus kehottaa lampureita hakemaan petoaitoja laidunkautta varten. Tällä hetkellä käytännössä koko Suomi katsotaan suurpetoalueeksi, joten aitoja myönnetään pääsääntöisesti kaikille niille hakeville lammastiloille. Aiempaa

petovahinkoa tilalla tai lähistöllä ei tarvitse olla tapahtunut. Hakuohjeet ja lomakkeet löytyvät: <https://riista.fi/riistatalous/riista-vahingot-ja-konfliktit/riistavahinkojen-estaminen/suurpetovahinkojen-estaminen/>

Opinnäytetyö petovahingoista julkaistu

Jenna Heikkilän opinnäyte petovahingoista lampaiden laidunnuskaudella on nyt julkaistu. Julkaisu löytyy PDF-muodossa

SLY:n sivulta, <https://lammasyhdistys.fi/kotimaisia-tutkimuksia/>

Laidunkulttuurin ylläpitäminen palkittiin

Laidunnus Kolin kansallispuistossa ja videoesitys modernin paimenen lomaviikosta Kolilla on valittu valtakunnalliseksi voitajaksi Maa- ja kotitalousnaisten (MKN) maisematekakilpailussa. Tmi Satuhaan eli **Mariiko Lindgrenin** järjestämä laidunnus Kolin kansallismaisemissa ja **Ritva Paan- asen** videoesitys modernin paimenen lomaviikosta Kolin Lakkalassa vaikutti kilpailun valintaraadin.

– Voittajateossa yhdistyy hienosti arvokas laidunnustyö perinnemaiseman turvaamiseksi, kulttuuriperinnön vaaliminen yhteistyössä monien eri toimijoiden kanssa sekä paimenlomakonseptin esille tuominen, kehitysjohtaja **Leena Lahdenvesi-Korhonen** MKN Keskuksesta summaa valintaraadin päätöstä MKN:n lehdistötiedotteessa.

Tmi Satuhaka yhteistyökumppaniensa avulla on vastannut Kolin kansallispuiston laitumien hoidosta vuodesta 2016 alkaen. Hoidon aikana ympäristösopimuksella hoidettu ala on yli 2,5 kertaistunut, ja nykyisin lampaat, suomenhevokset ja kyytöt tekevät arvokasta luonnonhoitotyötä 37 hehtaarin alueella.

Mariiko Lindgren on voitosta erittäin tyytyväinen.

– Todella hienolta tuntuu. Palkinto tuo näkyvyyttä laiduntajien työlle yleisesti.

Suurin osa perinnebiotoopeista kun hoidetaan ympäristösopimuksilla.

Lindgrenin hoitamista alueista Kolin Lakkala on noussut valtakunnallisesti arvokkaiden perinnemaisemien arvoluokkaan. Metsähallituksen järjestämä paimenlomakonsepti mahdollistaa laiduntamisen Lakkalan kaltaisilla syrjäisillä alueilla ja antaa suurelle yleisölle mahdollisuuden kokea nykypäivän paimenen arkea.

Lakkalassa viikon elokuussa 2023 viettänyt Ritva Paananen teki viikostaan paimenlomaa esittelevän Lakkalan laulut -videoesityksen, jossa hän musisoi perinteitä kunnioittaen ja kertoo paimenen arjesta.

Paimenlomalaisten lisäksi alueen perinnemaisemia ja eläimiä pääsee ihastelemaan suuri joukko ihmisiä, sillä hoidettavilla alueilla kulkee kansallispuiston vaellusreittejä.

Mariiko Lindgren kertoo, että tulevaisuus hoitotyölle ja siten paimenlomillekin on epävarma tiukentuneiden kansallisten perinnebiotooppisäännösten vuoksi.

– Petoturvallisten ja retkeilijöiden kulun mahdollistavien aitojen rakentaminen ja ylläpito sekä muut hoitokustannukset kasvavat. Viranomaisten tämänhetkinen toiminta luo epävarmuutta jatkolle. Laaja yhteistyöverkosto tuo kuitenkin toivoa hoidon jatkumiseen, Lindgren toteaa.

Ympäristösopimusten maksaminen alkaa

Ruokavirasto aloittaa vuonna 2023 haettujen ympäristösopimusten mukaisten korvausten maksamisen 15.2.2024. Maksettavina ovat maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimusten sekä kosteikkojen hoitosopimusten perusteella maksettavat korvaukset.

Maksettavat summat ovat noin 85 prosenttia korvausten kokonaismääristä.

Korvausten loppuosat (noin 15 prosenttia) Ruokavirasto maksaa toukokuussa 2024.

Viljelijät saavat maksuja tileilleen ensimmäisestä maksupäivästä lähtien sitä mukaa kuin ELY-keskukset ovat käsitelleet sopimukset ja hyväksyneet maksuaineistot. Maatilalleen maksetut tuet viljelijät voivat tarkistaa Vipu-palvelusta.

Pohjoismaiset lammaspäivät INTERNORDEN MEETING 36TH

Vaasassa 21.-23.8.2024

Ohjelma:

Pvä 1: Osallistujamaiden esitykset
Pvä 2: Seminaari ”Lampaiden ruokinta ja vastuullinen kestävä tuotanto”
Pvä 3: Opintoretki Lammastilalle ja Vaasan saaristoon sekä tilaisuuden jälkeen Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokous

Tapahtuman pääkielenä on englanti.

Järjestäjät: ProAgria ja SLY.
Lisätietoja kevään aikana.

Nordiska fårdagar INTERNORDEN MEETING 36TH

Vasa 21-23.8.2024

Program:

Dag 1: Deltagarländernas föredrag
Dag 2: Seminarium om fårens utfodring och ansvarsfull, hållbar produktion
Dag 3: Studiebesök till en fårgård och Vasa skärgård.
Därefter Finlands Fåröförenings vårmöte.

Evenemanget ordnas till största delen på engelska.

Arrangörer: ProAgria och Finlands Fåröförening
Mera info under våren.

Suomen Lammasosuuskunta ja Lammasmaailma yhteistyöhön

Suomen Lammasosuuskunta ja Lammasmaailma aloittavat yhteistyön lammasterveyden osalta. Tavoitteena on lisätä yhteistyötä paikallisten lammaskerhojen kanssa ja tuoda kuntoluokituskoulutus jokaisen lampurin saataville. Yhteistyöstä ja lampureille suunnatuista tarjouksista on tulossa lisätietoa lähiaikoina.

Tilastointia karitsamarkkinoista etenkin kotimaassa julkaistaan aika nihkeästi. Maaseudun tulevaisuus julkaisi ennen Ruotsin ja Saksan karitsanhintatilastoa, mutta ovat lopettaneet sen. Syyksi tälle kerrottiin lampureilta tullut palaute vääristä hinnasta, kun Euroopan hinnat olivat kotimaan hintaa korkeammat. Kotimaista viikkohintaa ei tilastoida, jolloin sitä ei saatu samaan taulukkoon. Landbygden Folk edelleen julkaisee tilastoa lampaiden hinnoista, Euroopan hintoja viikkotasolla ja kotimaan hinta kuukausitasolla.

Luke tilastoi karitsanlihan tuotantoa ja hintoja. Kantar julkaisee Lihabarometriä Luken tilastojen pohjalta. Viime vuoden tarkat luvut julkaistaan helmikuussa ja tällä hetkellä on tarjolla ennusteet missä on tarkat luvut marraskuun loppuun. Ennusteiden mukaan vuoden 2023 tuotanto väheni edelliseen vuoteen verrattuna karitsanlihan osalta 11 % kilojen jäädessä 790 000 kiloon. Vuodelle 2024 ennustetaan tuotannon edelleen vähentyvän 6 %. Kulutusennusteet ovat laskeneet myös johtuen vähentyneestä tuotannosta. Omavaraisuusaste on vähentynyt ja on ennusteen mukaan tänä vuonna (2024) karitsanlihan osalta 48 % ja lampaan osalta 39 %.

Lammasalan sidosryhmätapaamisissa kokoonnutaan ketjun eri toimijoiden kanssa keskustelemaan ajankohtaisista asioista. Sidosryhmän tapaamisessa tulee huomioida kilpailulaki, joten hinnoista ei näissä voida keskustella.

Edellinen sidosryhmätapaaminen oli Oulussa marraskuussa. Sidosryhmätapaamisessa todettiin, että teurasmäärät ovat vähentyneet edellisestä vuodesta. Syksyllä on ollut tarjontaa hyvin mutta kesäaikaan teuraita saisi olla enemmän. Tukkujen näkökulmasta syksy oli markkinan nähden hyvä. Kauppa kertoi, että kuluttajat edelleen ostavat halpa hinta edellä. Luomukauppa etenkin on haasteellista. Haastavista ajoista huolimatta kuluttajat hakevat myös arjen luksusta esimerkiksi käymällä ravintoloissa. Myynnin puolella on edelleen luottamusta haastavasta taloustilanteesta huolimatta, että etenkin juhlapyhät korostuvat ja valtaosa kuluttajista valitsee jouluna kinkun ja pääsiäisenä karitsan. Kovin nopeaa muutosta kuluttajien ostokäyttäytymiseen ei ole odotettavissa.

Lampaan tuottajahinnat ovat kotimaassa säilyneet viime vuonna kohtuullisen tasaisena. Koko vuoden keskiarvo tuottajahinnalle (tammi-marraskuussa) vuonna 2023 karitsalle oli 5,8 €/kg ja lampaalle 2,2 €/kg.

Lampurit ovat useammissa yhteyksissä todenneet kaipaavansa teollisuudelta enemmän ohjausta ja teollisuuden edustajia kertomaan, mitä tuottajien halutaan tuottavan ja milloin.

Teurastamot voivat ohjata tuottajiaan omien tarpeidensa mukaisesti hinnastoilla. Hinnastossa voi olla lisiä sekä vähennyksiä, sen mukaan millaisia teuraita ja milloin niitä halutaan kyseiseen laitokseen. Joskus myös teurastamot ovat todenneet, että hintaohjauksesta ei ole hyötyä ja sen takia on luovuttu esimerkiksi kausilisästä. Voi olla, että kyseinen hintaero on ollut liian pieni aiheuttaakseen muutoksen. Oman yhteistyökumppanin hinnastoa kannattaa kuitenkin lukea ajatuksen kanssa. Myös palautetta voi ja kannattaa antaa, tässä kohtaa tarkoitetaan rakentavaa palautetta.

Nopean teurastamokierroksen perusteella teurastamot edelleen kaipaavat hiljaisempaan kauteen enemmän karitsaa. Tällä hetkellä kysyntää on normaalisti ja tarjontaa vuodenaikaan nähden normaalisti, eli vähänlaisesti. Viitpäivät aiheuttavat tammikuun ensimmäisiin viikkoihin katkoksia lammasteurastuksiin, joka voi hetkellisesti ruuhkauttaa tammikuun kahta viimeistä viikkoa, mutta tähän osattiin tänä vuonna jo paremmin varautua.

Markkinoiden muutokset ovat nykyään nopeampia kuin aikaisemmin, lihantuotannon muutosnopeus on hidas. Sen takia markkinan kehittäminen yhteistyössä on tärkeää ja yrittämisen riskiä vähentää useampi tukijalka. Nyt voisi olla hyvä aika lammastilojenkin asiantuntijan kanssa laskea ja miettiä oman tuotannon strategisia linjauksia. Lihateollisuudessa toimijat ovat varovaisen positiivisilla mielin ja odottavat tulevaa pääsesonkia eli pääsiäistä.

Anniina Holopainen
Suomen Lammasosuuskuunta

KUVA: Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hanke

Jokaisen lampurin
tulisi katsoa
hinnoittelua oman
yrityksensä kautta.

Mikä on tuotteen oikea hinta?

Katselin netistä eri lampureiden nettisivuilta hintoja muutamille tuotteille. Karitsan jauheliha vaihteli 17–20 €/kg, karitsan viulu 23–29 €/kg, puolikkaan karitsan pakettihinta 13,5–20 €/kg. Taljojen osalta vaihtelu oli suurta, 70–250 €/kpl. Villalankoja on hyvin erilaisia, mutta myös niissä on hyvin paljon hintavaihtelua yrityksittäin – hintahaitari oli 90–150 €/kilo.

Mistä nuo hinnat ovat muodostuneet? Miksi ne vaihtelevat noinkin paljon? Vaini- tai kattaako siihen lammaskatran koko, pää- vai sivutoiminen yrittäjyys?

Useat asiakkaat ovat kertoneet käyttävänsä omissa hinnoittelussa pohjana sitä, millä millä toiset lampurit myyvät tuotteita.

Mutta jokaisen lampurin tulisi katsoa hinnoittelua oman yrityksen kautta!

Omien tuotteiden hinnoittelu vaatii taustatyötä, laskelmien tekemistä ja ankaraa pohdintaa. Tuotteiden hinnoittelu on yksi yrittäjän tärkeimpiä tehtäviä. Mistä kaikes- ta hinnan tulisi muodostua? Kuinka löytää se oikea hinta, jolla kuluttaja ostaa tuotteita ja silti toimeentulo on turvattu?

Lähtökohtana hinnoittelulle on tark- kaan miettiä tuotteen taustalla olevat kul- lut. Laskutushinnan tulisi sisältää kaikki kulut mitä tuotannosta tulee myytäväksi tuotteeksi. Kulujen tarkka kartoittaminen on paras keino saada hinnoittelusi oikealle tasolle kannattavaa liiketoimintaan varten.

Tämä onnistuu laskemalla kaikki kulusi ja hinnoittelemalla siihen päälle oma palkkasi.

Sinulle on maksanut saman verran ka- ritsan kasvatus teuraskypsäksi riippumat- ta myyntitavasta. Jo toimitat sen suoraan teurastamolle, saat sieltä tietyn euromäärän kilolta. Kun myyt tuotteet itse eteenpäin, kannattaa keskittyä laskemaan mitä kuluja sinulle tulee maksettavaksi teurastamoon ja myytäessä suoraan: teurastus, leikkaus, pak- kaus, rahti, markkinointi, lisääntynyt oma työ, nettisivut, tuotteen jatkojalostaminen jne. Nämä asiat tulee ottaa huomioon, kun alat laskea hintaa tuotteellesi. Usein haas- teena on kohdentaa kustannukset yksittäis- siin tuotteisiin oikein.

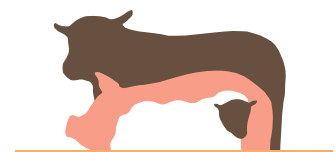
Vainion Teurastamo^{oy}

Ostamme nautaa, lampaista, ylämaan karjaa ja vuohia
Myös rahtiteurastus ja leikkuu omassa leikkaamossa

Ilmoita teuraat
tommi.tirkkonen@vainionteurastamo.fi
Puh. 050 336 7547
tai
www.vainionteurastamo.fi

Kysy lisää leikkuupalveluista
tomas.eklund@vainionteurastamo.fi
Puh. 050 557 8877
tai
www.lihatukku.fi

**KOKO SUOMEN
LAMMASTEURASTAMO**

Tajma

Osto ja palautus
Daniel puh. 045 7342 6730

→ On myös olemassa muitakin hinnoittelumalleja. Ehkä näistä on hyvä ottaa huomioon myös lammastuotteiden myynnissä markkinapohjaisen ja arvopohjaisen hinnoittelun periaatteita. Hintaan vaikut-

taa kysyntä ja tuotteet liikkuvat asetetulla hinnalla (tuotteita ei pääse vanhenemaan varastossa). Vaikuttaako hintaan sen ostajalle tuoma arvo (kotimainen tuote, suoraan tilalta ostettu tuote, luomu jne)?

Oikea hinta on se, minkä pyydät ja minkä asiakas vielä maksaa ja se kattaa kulusi sekä palkkasi.

Suoramyyjän kommentti

Suoramyyntitiloilla on eri lähtökohtia

Suoramyyntitilojen hintojen vertailussa tulisi hoitokustannusten lisäksi ottaa huomioon muun muassa tilojen erilaiset lähtökohdat. Tuotteen hintaan vaikuttavat erinäiset seikat.

Teurastamomatkan pituus, siihen käytettävä työaika ja polttoainekustannukset ovat osa hinnoittelua. Teurastuskustannukset ovat eri suuruisia eri suoramyyntitiloilla. Esimerkiksi tilalla, joka teurastuttaa harvemmin ja pienen määrän eläimiä, voi teurastuskustannukset olla suuremmat, kuin tilalla, joka myy säännöllisesti ympäri vuoden ja isoja määriä. Teurastamon laskutukseen voi vaikuttaa myös se, miten aikaisin teurastusajat ja -määrät varataan.

Ajoissa suunnittelu auttaa siis myös teurastamoa omassa toiminnassaan.

Markkinointi tukee tuotteen brändäystä, ja markkinointikulut ovat osa tuotteen hintaa. Luonnollisesti tilat eri tahoilla joutuvat panostamaan eri määriä markkinointiin. Lähellä isompaa kaupunkia voi löytyä enemmän niitä asiakkaita, joille tuotteen hintaa tär-

keämpää on tuotteen laatu, ulkonäkö, tuotantotapa ja tilan oma tarina.

Ruhon eri osien hinnoittelussa auttaa se, mihin halutaan asiakasta ohjata. Esimerkiksi meillä jäi kauan sitten karitsan maksat myymättä, vaikka niillä oli alhainen hinta. Karitsanmaksan erinomaisuudesta aktiivinen kertominen asiakkaille vaikutti siihen, että nykyään tilamme karitsanmaksat on varattu pitkälti jo etukäteen. Toisaalta, esimerkiksi fileiden, kareiden ja paahtopaisien hintaa on nostettu, sillä nämä ovat kysytyimpiä ruhonosia. Ribsien hintaa on pidetty alhaisempaan, jotta ne menivät myös grillikauden ulkopuolella. Karitsanlihan valmistuksesta on ollut tärkeää kertoa ja jakaa reseptejä asiakkaille.

Tilamme karitsanlihan tuotantomäärän pieneminen on johtanut muutoksiin markkinoinnissa. Nykyään mainostamme ainoastaan omilla sosiaalisen median sivuillamme, ja näin haluamme palvella eritoten kanta-asiakkaitamme.

Jarmo Latvanen,
paimen

Tuotteen kulut tulee tietää

Hinnoittelulla on iso merkitys suoramyyntissä, koska sillä luodaan kannattavaa liiketoimintaa ja myydään tuotteita. Hinnoittelussa tulee ottaa huomioon, ettei hinta olisi liian alhainen tai liian korkea. Liian korkea hinta vaikeuttaa tuotteiden myyntiä, kuluttaja ei osta niin helposti. Liian matala hinta taas syö lampurin omaa katetta ja palkkaa.

Usein hinnoittelun ongelma on se, että emme seuraa riittävän tarkasti oman toimintamme kuluja ja kulunutta työaikaamme emmekä ennakoitu muutoksia. Nyt kun alat tehdä uuden vuoden verotusta olisi hyvä seurata kuluja erilaisia yksiköitä kohti, esimerkiksi teurastus, leikkaus ja pakkaus ki-
loa kohti.

Kustannuspohjaisen hinnoittelun kolme kulmakiveä ovat näkemykseni mukaan

- tunne oma tuotteesi
- seuraa omia kuluja ja tunnista KAIKKI mahdolliset kuluerät, jotka sinun pitää maksaa
- ole rehellinen itsellesi ja arvosta myös OMAA AIKAASI

Muista nostaa myös hintoja, kun kulut nousevat. Asiakas ei ehkä reagoi tähän niin helposti pieniin nostoihin, kuin isoon nostoon harvoin.

Mitä opimme?

Oikea hinta on se, minkä pyydät ja minkä asiakas vielä maksaa ja se kattaa kulusi sekä palkkasi. Lisäksi sinulle ei kerry varastoon tuotteita, joissa myyntipäiväykset kohta umpeutuvat. Kysynnän ja tarjonnan laki määrää viime kädessä, millä tasolla hinnoittelussa mennään lammastaloudessa. Hinnoittelulla on suora vaikutus yrityksesi kannattavuuteen.

Muista Neuvo-palvelut!

Jos hinnoittelu tuntuu vaikealle, useat tahot pystyvät kanssasi opastamaan ja laskemaan, miten sinun tulisi hinnoitella omat tuotteesi. Ulkopuolinen asiantuntija voi tuoda uusia vinkkejä ja näkemyksiä hinnoittelun perusteeksi. Hän näkee asiat objektiivisesti.

Katso apuja tilaneuvojarekisteristä tekemään tilallesi neuvoa! <https://tilaneuvojat.ruokavirasto.fi/#/fi>

KIRJOITTAJA

Katri Myrsky

talousasiantuntija,
ProAgria Etelä-Suomi

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkaus
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
asiakaspalvelu@lallinlammas.inet.fi

Pilottitoiminnan kautta ohjeita ja vinkkejä

Kaksi vuotta sitten etsittiin lammastilayrityksiä, joiden toimintamalleissa olisi jaettavaa muillekin tiloille. Haussa oli kymmenen lammastilayritystä viideltä eri alueelta (Varsinais-Suomi, Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Keski-Suomi). Tiedustelujen jälkeen löytyi sopivia tiloja, joiden kanssa tehtiin sopimukset, sovittiin aikataulut ja selvitetiin kiinnostuksen kohteet. Toimintamallit jaettiin yhdeksään eri teemaan. Asiantuntijat kävivät tiloilla kesästä 2022 alkaen. Tiloilta kerättävien toimintamallien aiheita ja sisältöä viilattiin asiantuntijoiden kesken. Alkuhaastattelujen avulla kartoitettiin, mitä toimintamalleja voitaisiin kultakin tilalta jakaa. Tiloilla kävi neljä alueellista lammassiantuntijaa (**Milla Alanco-Ollqvist**, **Sini Sillanpää**, **Kaie Ahlskog** ja **Anniina Säisä**) keräämässä tietoja ja ottamassa valokuvia. Lisäksi tiloille tehtiin etähaastatteluja sekä saatiin puheenvuoroja työpajatilaisuuksiin. Tiloilla otettiin kuvia ja videoita myös ammattivalokuvaajan toimesta.

Toimintamallit jakoon työpajoissa ja ohjeissa

Työpajakoulutukset aloitettiin vuoden 2023 alussa. ProAgrian tiimiin saatiin mukaan **Meri Pesonen**, joka auttoi myös helmikuussa 2023 tehdyn opintomatkan järjestämisessä. Yhdeksässä työpaja koulutuksessa jaettiin tietoa kaikista hankkeen teemoista. Kuuteen ”Laatukaritsaa”-tietokorttiin koottiin tiedot teemoittain ja lisäksi vinkkejä pilottitilojen toimintamalleista. Toimintaansa kehittäville tiloille koottiin ”Lammastilan kehittämissuunnitelmapohja”, jota voi hyödyntää niin strategiatyössä,

toiminnan suunnittelussa kuin visioinnissa. Karitsankasvatuksen suunnittelua ja seuranta varten tehtiin karitsankasvatuskuri, josta lisää tämän lehden sivulla 19. Laskurilla voi laskea oman tilan rehukustannuksia, sekä vertailla eri rehujen ja kasvuajan vaikutusta karitsan ruokintakustannuksiin. Vastuullisuuskartoituksia tehtiin myös, ja tulokset esiteltiin päätösseminaarissa Oulussa marraskuussa 2023. Seminaarissa saatiin katsaus kaikista hankkeen toiminnoista ja julkaistiin ”Kotimainen lammasketju”-video.

Hankkeen materiaalit löytyvät JAMK:n,

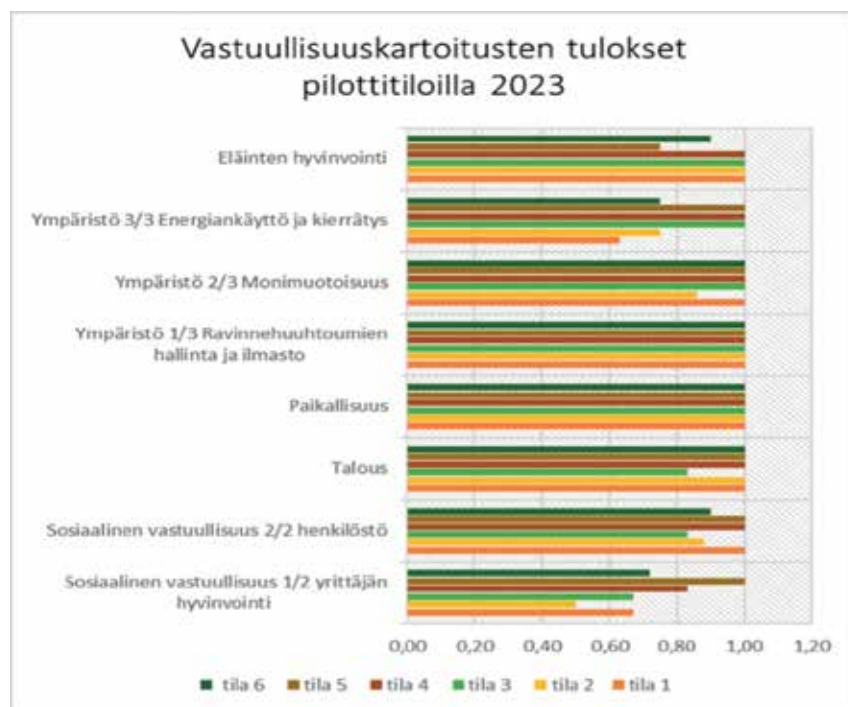
ja ProAgrian sivustoilta sekä hankkeen materiaalipankista www.lammasyhdistys.fi/materiaalipankki.

Suuri kiitos kaikille innokkaille ja aktiivisille pilottitiloille yhteistyöstä suomalaisen lammasketjun eteen tehdystä työstä. ”Hienoja kohtaamisia ja oivalluksia, paljon tiedonvaihtoa, upeita kuvia, hyviä muistoja” – siinä lammasketjuhanke.

KIRJOITTAJA

Milla Alanco-Ollqvist

erityisasiantuntija,
lammak- ja vuohitilat
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Yhteisenä tavoitteena Lammastuotteiden laatu:

Suunnitelmallinen tuotanto
Tilan toiminnan johtaminen
Laatu
Ympäristö
Vastuullinen toiminta

ProAgria

Bechmarking= Hyvät toimintamallit jakoon-opintomatka, työpajat ja tietokortit
Tilan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettaminen- pohja tilakohtaiseen strategiatyöhön ja laskuri.
Yhteiset tavoitteet ketjussa = mitä tarvitaan ja milloin?
Ympäristön huomioiminen toiminnassa- hiilikartoitukset ja vastuullisuuskartoitukset.

Hankkeen työpaketit

1. Hankesuunnitelma
2. Tiedustelujen parantaminen (JAMK)
3. Lammastalouden imagon parantaminen (SLU)
4. Perheiden käyttötietojen kerääminen (ProAgria Etelä-Pohjanmaa)
5. Viestintä

..ja uutta materiaalia jakoon kaikille ketjuntomijoille sekä kuluttaja -markkinointiin.

”Laatukaritsaa lihaketjuun” toimintamalliohjeet:

1. Lampaiden käsittely
2. Karitointi ja karitsoiden alkukasvatus
3. Karitsoiden vieroitus ja kasvatus
4. Nurmirehut ja laidun
5. Lampaiden jalostus
6. Ruokinta ja teuraiden laatu

Helmi-ohjelma auttaa perinnebiotooppi

KIRJOITTAJA

Tiina Hirvonen

Etelä-Savon ELY-keskus

Mikä on Helmi?

Ympäristöministeriön keväällä 2020 käynnistämän monivuotisen Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta sekä turvata uhanalaisten ja kunnoltaan heikentyneiden elinympäristöjen säilymistä ja niiden laadun parantamista. Perinnebiotoopit ovat yksi näistä uhanalaisista elinympäristöistä, joiden kunnostukseen ja ennallistamiseen hallitus on myöntänyt rahoitusta myös tuleville vuosille, uuden luonnon-suojelulain myötä. Tavoitteet hankkeelle on asetettu vuoteen 2030 saakka.

Ensisijaisia kunnostustuen saajia ovat maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkaat perinnebiotoopit. Myös kohteet, joilla esiintyy arvokasta lajistoa tai jotka sijaitsevat suojelu- tai Natura-alueella, kuuluvat ensisijaisesti tuettavien kohteiden piiriin. Muita Helmi-ohjelmassa kunnostettavia elinympäristöjä ovat muun muassa pien- ja lintuvedet, suot ja kosteikot, sekä metsäiset elinympäristöt. ELY-keskukset koordinoivat alueittain ennallistamishankkeita ja rahoittajana hankkeessa toimii ympäristöministeriö, joka vastaa yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa hankkeesta toteutettavista toimenpiteistä.

Perinnebiotoopit harvinaistuvat

Perinnebiotoopit ovat aikojen saatossa syntyneitä, karjatalouden muovaamia niittyjä, hakamaita ja metsälaitumia, jotka tarvitsevat jatkuvaa hoitoa pysyäkseen avoimina ja säilyttääkseen merkittävät luontoarvonsa. Näiden hoidossa olevien perinnemaisemien määrä on käynyt vähiin, joten niiden katsotaan olevan lajistoineen uhanalaisia. Hoidetut perinnebiotoopit alkavat olla maalaismaisemassa jo harvinaisuus, useasta eri syystä. Paljon alueita on metsittynyt hoidon puutteen ja laidunmaiden tarpeettomuuden vuoksi karjatalouden vähennytyä, sekä niitä on otettu muuhun käyttöön, esimerkiksi muokkaamalla niitä pelloiksi tai rakennuspaikoiksi.

Helmi-ohjelmassa on kartoitettu runsaasti maakuntien arvokkaimpia perinnebiotooppeja. Kunnostuksia sekä erilaisia muita hoitotoimenpiteitä onkin jo toteu-

tettu tehtyjen kartoitusten perusteella valituilla kohteilla ympäri Suomen. Näiden lisäksi osa Helmi-kohteista on hakemuksen kautta tulleita kunnostukseen valittuja kohteita. Nyt tammikuussa 2024 aukesi myös tauon jälkeen Kunta- ja järjestöohjelman haku yhteisöille ja julkisille toimijoille, päättyen tammikuun loppuun. Jotta perinnebiotoopit saadaan säilymään tulevillekin sukupolville, vaaditaan niiden ennallistamiseen nopeita ja konkreettisia pelastustoimia. Perinnebiotoopit ovat tärkeä osa ja näkyvä merkki kulttuuri- ja maataloushistoriaamme, mitä emme saa takaisin, jos ne menetetään.

Helmillä alkusysäys uuteen hoitoon

Kunnostustoimia, jotka ovat yleensä Helmi-kohteilla kertaluonteisia, voivat olla esimerkiksi alueen aitaaminen lammaslaitumeksi, puuston harvennus, niittäminen ja vesakon raivaaminen. Myös vieraslajien poistoa kohteilla voidaan joutua tekemään. Perinnebiotoopeilla elää yleensä runsaasti erilaisia lajeja ja usein myös uhanalaista

Kohteet ovat monesti sellaisia, joille on mahdollisuus hakea uutta viisivuotista ympäristösopimusta.

lajistoa, niin eläimiä kuin kasveja ja sieniäkin, jotka hyötyvät perinnebiotooppien jatkuvasta hoidosta ja sen kokonaisvaikutuksista alueeseen. Laidunnuksen, niiton ja raivaustöiden myötä arvokas niittykasvillisuus saa lisää tilaa ja

valoa, minkä johdosta se pääsee levittämään takaisin entisille kasvupaikoilleen. Helmillä työnettävät kohteet ovatkin siis sellaisia arvokkaita alueita, joiden hoito on jossakin kohtaa päättynyt, mutta perinnebiotooppi on vielä ennallistettavissa suunnitellulla ja säännöllisellä hoidolla.

Erilaisten monimuotoisten niittyjen, kettöjen ja hakamaiden hoitaminen liittyy myös ruoantuotannon turvaamiseen, sillä niillä elää paljon hyönteisiä, jotka ovat oleellinen osa ruoantuotantoa, toimimalla pölyttäjinä. Monimuotoisuusarvojensa lisäksi perinnebiotoopit hoitavat ja elävöittävät myös maisemaa kokonaisuutena. Huonolla hoidolla olleita perinnebiotooppeja ja niiden luontoarvoja on vaikea saada enää takaisin, jos hoito on laiminlyöty syystä tai toisesta vuosikausia ja sitä myötä luontoarvot on kokonaan kadonneet, eikä ennallistaminen ole enää mielekästä.

Helmi-kohteeksi ei kelpaa sellainen alue, jolla on voimassa oleva ympäristösopimus tai joka on juuri jäänyt uusien sopimusehtojen vuoksi pois ympäristösopimuksesta.

Lampaita laiduntamassa Saukonmutkan lammaslaitumella Taivalkoskella elokuussa 2023. Kohde on Helmi-hankkeella kunnostusraivattu ja aidattu yli 3 hehtaarin laidun.

Helmillä kunnostettavat kohteet ovat monesti sellaisia, joille on mahdollisuus hakea uutta viisivuotista ympäristösopimusta kunnostuksen jälkeen tai kohteen hoito on muilla tavoin taattu jatkossakin. Helmi-kunnostuksia suunniteltaessa käymme myös vuoropuhelua kohteiden jatkohoidosta ELY-keskuksen ympäristösopimuskäsittelijöiden kanssa sopimukseen kelpaavuuden näkökulmasta.

Laiduntajia ja muita toimijoita kaivataan

Perinnebiotoopit säilyvät avoimina ja niiden monipuolinen lajisto pysyy yllä vain jatkuvalla hoidolla; säännöllisellä laidunnuksella tai niitolla. Monella potentiaalisella kohteella valitettavaksi haasteeksi kunnostustöiden aloittamiseen onkin muodostunut se, että jatkohoitoon tarvittavat laiduneläimet puuttuvat, eli lampaat. Monen kohteen kunnostustoimia saataisiinkin eteenpäin ja alueen säilyminen turvattu, kun laiduntajia olisi tiedossa. Nautalaidunnuskohteita ei tällä hetkellä metsäkatoasetuksen valmistelun vuoksi työstedä eteenpäin.

Hoidettavien kohteiden koko vaihtelee ja joillekin kohteille on myös saatavilla apuja maanomistajan toimesta lampaiden päivit-

en kunnostuksissa

KUJVAJA: Sonja Partanen

täiseen valvontaan. Joillekin laidunnuskoh- teille Helmillä voidaan rakentaa aidat val- miiksi, eli lampuri säästyy aidanrakentamis- työltä noilla kohteilla. Kunnostustoimet ovat myös aina maanomistajalle vapaaehtoisia ja maanomistajan luvalla tapahtuvia, eli yhteis- työssä maanomistajan kanssa suunnitellaan alueiden hoito- ja kunnostustoimet, koko projektin läpi. Tehtävät kunnostustoimet ja niiden rahoitus ovat aina myös tapauskohtai- sia, riippuen kohteesta ja sen vaatimuksista sekä tarvittavista toimista parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi.

Me ELY-keskuksien Helmi-ohjelmassa työ- kentelevät pebi-ihmiset toivoisimmekin, että kaikki asiasta kiinnostuneet lampurit ”ilmi- antaisivat” itsensä. Ilmoitus kiinnostuksesta hoitaa Helmi-kohteita ei vielä sido mihin- kään, mutta tieto mahdollisista laidunta- jista auttaisi meitä paljon kunnostustöiden suunnittelussa. Otamme vastaan myös tie- toja mahdollisista uusista kohteista, sillä kaikki ennallistamisen arvoiset kohteet ei- vät varmasti ole vielä meidän tiedossamme.

Jos siis sinulla on lampaita vailla kesä- töitä, omistat tai tiedät vanhan, hoitamat- ta jääneen arvokkaan perinnebiotoopin tai muuten mieltä askarruttaa jokin Hel- mi-hankkeeseen liittyvä asia, niin olethan

matalalla kynnyksellä meihin yhteydessä! Laidunkatran ei tarvitse välttämättä olla iso, vaan osalle kohteista riittää pienempi- kin porukka maisemaa hoitamaan.

Helmi-kunnostuksiin ja hoitotöihin kai- vataan myös tietoa urakoitsijoista ja muis- ta aiheen parissa toimivista. Hankinnat kohteiden kunnostuksiin tehdään pääosin kilpailutuksen kautta tapahtuvana ostopal- veluna. Kun töiden

hankinta on ajan- kohtaista, voisimme lähestyä sopivia taho- ja tarjoamalla niitto- raivaus- ja aitaamis- kohteita työstettäväk- si tai kun tarvitsem- me suunnitteluapua kohteiden hoitoon. Kerro siis meille yri-

tyksestäsi ja yritystoiminnastasi tai vinkkaa yhdistyksestä tai talkooporukasta, joka olisi kiinnostunut toteuttamaan kunnostustoi- mia Helmi-kohteilla! Joitakin niittokoh- teitamme kertyy myös paljon kasvimassaa, eli jos joku haluaisi tätä massaa hyödynnet- täväkseen, siitäkin voi meille ilmoittaa!

Laiduntajien, laidunmaan tarjoajien ja muiden laidunurakoitsijoiden valtakunnal- linen kohtaamispaikka on myös Laidun- pankki, jonne mekin ilmoittelemme koh- teistamme – se kannattaa ottaa seurantaan, sillä sieltä löydät eri laiduntoimijoiden tie- dot kootusti ja koko Suomen kattavasti!

Lisätietoa:

<https://ym.fi/helmi>
www.laidunpankki.fi

ELY-keskusten Helmin pebi- yhteyshenkilöt alueittain

Lappi: Marianne Tolonen
marianne.tolonen@ely-keskus.fi, 0295 037 087

Pohjois-Pohjanmaa: Sonja Partanen
sonja.partanen@ely-keskus.fi, 0295 038 035

Etelä-Pohjanmaa: Robin Sjöblom
robin.sjoblom@ely-keskus.fi, 0295 027 764

Keski-Suomi: Jukka Mattlar
jukka.mattlar@ely-keskus.fi, 0295 024 552

Pirkanmaa: Veera Mäkitalo
veera.makitalo@ely-keskus.fi, 0295 036 217

Pohjois-Karjala: Sonja Hurskainen
sonja.hurskainen@ely-keskus.fi, 0295 023 061

Pohjois-Savo: Sanni Virtanen
sanni.virtanen@ely-keskus.fi, 0295 016 459

Etelä-Savo: Tiina Hirvonen
tiina.j.hirvonen@ely-keskus.fi, 0295 024 327

Häme: Aura Tuominen
aura.tuominen@ely-keskus.fi, 0295 025 052

Kaakkois-Suomi: Annamari Sallinen
annamari.sallinen@ely-keskus.fi, 0295 029 034

Uusimaa: Esko Vuorinen
esko.vuorinen@ely-keskus.fi, 0295 021 151

Varsinais-Suomi: Hanna Hakamäki
hanna.hakamaki@ely-keskus.fi, 0295 023 061

NEUVO-palveluna

lammastalouden tuntevaa
talous-, tuotanto- ja
verotusneuvontaa
etänä tai käyntinä

Varaa aika Eemeliltä
040 703 9301
eemeli.piesala@gmail.com

Tmi Eemeli Piesala /
Agronomi Eemeli Piesala

Kivipellon lammastilalla toimintaa keh

KIRJOITTAJA
Anniina Säisä
ProAgria Oulu

Valtakunnallisilla lammaspäivillä Oulussa vuoden 2023 lammastilaksi valittiin Kivipellon tila. Vuoden lammastilaksi valituksi tuleminen tuntui yrittäjistä hyvältä.

– Aika odottamaton ja osuvaan saumaan tuli, tämä on ollut ankaraa aikaa niin meillä kuin varmasti muillakin lampureilla. Petovahingot ja kustannusten nousu ovat olleet valtavia kaikilla rintamilla. Petovahinkojen myötä jouduttiin hankkimaan korvaavia eläimiä ja saatiin sen myötä sorkkamäätä, kertoo **Hannu Iso-Junno**.

– Negatiivisten asioiden lisäksi saatiin kuitenkin positiivistakin tämän nimityksen myötä, **Pirjo Iso-Junno** jatkaa

Iso-Junnot ovat toimineet yrittäjinä vuodesta 1990 ja Kivipellon tila on alusta alkaen ollut mukana tuottosseurannassa. Sen aikainen tarkkailija valitsi kahdesta lampolasta kymmenen suomenlammasuuhua, jotka tulivat Kivipellon tilalle. Kun tilalla otettiin käyttöön uusi lampola 1990-luvun loppupuolella, uuhimäärä vakiintui 170 uuhkeen. Viime vuosien petovahingot ovat laskeneet uuhimäärän nykyiseen noin 140 uuhkeen, ja määrää on tarkoitus nostaa takaisin normaaliin.

Alkuaikoina suomenlampaan lisäksi haluttiin kokeilla myös muita rotuja, kuten texel- ja oxford down-pässejä sekä erilaisten risteytysten kokeiluja.

– EU:hun liittymisen myötä lihan hinta lähti romahtamaan ja silloin laskettiin, ettei lihan kautta saada katetta, vaan se tulee alkuperäisrotujen kautta, kertoo Hannu.

Tilan toiminta on perustunut kolmeen tukijalkaan; lammastalous, peltoviljely ja metsätalous.

– Ilman metsätaloutta tuskin olisimme saaneet tätä pyörimään, sillä olemme olemmat tilalla töissä, Pirjo kommentoi.

Lampaan lihantuotanto on Kivipellon tilan päätuotantosuunta, jonka lisäksi on talojen suoramyyntiä. Jalostuseläinten myynnistä on luovuttu sorkkamädän vuoksi.

Mustien suomenlampaiden jalostusta

Mustien suomenlampaiden jalostukseen on keskitytty tilalla jo varhaisessa vaihees-

KUVA: Maarita Iso-Junno

sa. Mustien suomenlampaiden jalostukseen siirtymistä Iso-Junnot pitävät jopa vahinkona. Katras oli alun perin valkoinen, johon syntyi yksi musta karitsa. Naapurikunnan lampurilla oli mustia suomenlampaita ja tämän myötä aloitettiin lisäämään katraaseen mustia. Alkuperäisrotutuki oli alun perin kainuunharmaille sekä ruskeille ja mustille suomenlampailla. Sitä kautta syntyi kipinä värillisen, lähinnä mustan suomenlampaan jalostukseen. Mustia suomenlampaita haettiin ympäri Suomen.

– Meille matka ei ole ongelma, sillä olemme ottaneet sen lomareissun kannalta, kertoo Pirjo.

Sukulinjoja on yhdeksän, kainuunharmaita ja valkoisia suomenlampaita on yksi linja molempia ja mustia seitsemän sukulinjaa.

Omaa eläinainesta on kehitetty vuosien aikana. Karitoiden arvostelua ja lihasmitausta tilalla on tehty siitä asti, kun se otettiin käyttöön Suomessa. ProAgrian lammassiantuntijan tekemästä lihasmittauksesta ja arvostelusta saadaan hyvä pohja eläinvilintaan.

– Olemme matemaattisia ihmisiä olemmat ja kun tulokset näkyvät lukuina, on helpompi valita niiden kautta eläinaines, mainitsee Pirjo.

Mittausten avulla säästetään myös omaa aikaa eläinten valinnassa, lopulliset valinnat yrittäjät tekevät itse karitoiden kehityksen mukaan.

Iso-Junnot näkevät, että suomenlampaan

Karitoiden hapanjuottoon hankittiin viime keväänä juottoautomaatti, johon ollaan oltu tyytyväisiä.

koko tänä päivänä alkaa olla riittävä. Eläimiltä toivotaan lihakuutta ja kasvunopeutta, mutta rajansa kaikella.

– Eläinaineksen kehitystä ei itse oikein huomaa. Kerran olin maantienlaidassa ruokkimassa lampaita, kun eläkeläismies pyöräillessään pysähtyi juttele-

maan ja sanoi, että onpa komeita uuhia. Minä naureskelin mielessäni ja korjasin, että nämä ovat keväällisiä karitsoita. Hän kommentoi, että voi mahoton, noinko isoja ne ovat, kertoo Hannu.

Lampolan toiminnallisuuden kehittäminen työnkäytön näkökulmasta

Osallistuminen Kalajoen lammaspäiville edesauttoi ajatusta ruokinnan koneellistamisesta. Tilalle hankittiin Avant-pienkuormaaja ja siirryttiin paalihäkkiruokintaan joutilaille ja astutetuille uuhille. Tätä ennen säilörehu jaettiin kottikärryistä talikolla ruokintapöydälle. Käsien ruokinta uudessa lampolassa oli toimiva tapa, mutta ruokinnan noustessa yli paaliin päivässä kävi työ raskaaksi. Ruokinnan lisäksi olkikuivitus tehtiin käsipelillä. Kuivitukseen käytetään nykyään myös pienkuormaajaa.

Karitsointiaikaan ruokintaa ja kuivitusta joudutaan tekemään käsin, mutta suunnitelma ruokintalaitteesta pienkuormaajaan on jo olemassa. Karitoiden hapanjuottoon tilalle hankittiin viime keväänä uusi juottolaitte, jonka myötä työ on helpottunut äärimmäisen paljon ja on eettistä. Karitoiden kasvut olivat paremmat kuin aiemmin ja ne saatiin nopeammin teuraaksi. Lisäksi sairastumiset ja kuolleisuus on vähentynyt selvästi.

– Kannattavuus ei ole ainakaan huonommaksi mennyt hankinnan myötä. Voidaan suositella juottoautomaattia varsinkin, jos

itetään suunnitelmallisesti

Paaliruokinta ja kuivitus hoidetaan pienkuormaajalla.

on isompi katras, Pirjo kertoo.

Elektroninen puntari ja punnitusränni karitoiden punnitukseen hankittiin keväällä 2023. Työ on keventynyt ja aikaa säästynyt hankinnan myötä.

Karitsoinnin valvonnan apuvälineeksi on hankittu valvontakamera, joka helpottaa karitsointien seuraamisessa.

Pellonkäytön suunnittelulla positiivinen vaikutus eläinten terveyteen ja rehuomavaraisuuteen

Kivipellon tila on luonnonmukaisessa tuotannossa. Riittävän peltopinta-alan ja pellonkäytön suunnittelun myötä on päästy hyvään rehuomavaraisuuteen, ostossa ovat vain kivennäiset ja juomarehu.

Viljelykierto on kaksi viljavuotta, minkä jälkeen kolme nurmivuotta. Viljelykierros on mukana myös hernettä. Viljana tilalla on käytössä ohraa, sillä se on maistunut lampaille parhaiten ja kasvu on ollut selvästi parempaa kuin kauralla.

Ensimmäisenä nurmivuonna tehdään säilörehu, tilanteen mukaan toinen nurmisato käytetään viherlannoituksena. Toinen nurmivuotena ala toimii karitoiden laitumena. Karitsat vieroitetaan ennen laitumelle laskua, ja ne pääsevät tilakeskuksen läheisille lohkoille laiduntamaan. Kolmantena vuotena tehdään ensimmäinen säilörehu, jonka jälkeen ala toimii laitumena astutettaville uuhille. 15 kilometrin päässä tilakeskuksesta on kiviä vuokratapellia 12 hehtaaria, jotka ovat oivia kesälaitumia uuhille.

Pellonkäytön suunnittelun myötä karitsat pääsevät laiduntamaan puhtaita lohkoja ja madotus on vähentynyt reilusti. Vain satunnaisia madotuksia on tarvinnut tehdä.

Kivipellon tilalla on yhdeksän sukulinjaa: kainuunharmaita ja valkoisia suomenlampaita on yksi linja molempia ja mustia suomenlampaita seitsemän sukulinjaa.

Lampaiden loisten lääkeresistenssi

Loinen elää isäntäeliönsä kustannuksella antamatta tälle vastiketta. Loisiminen on luonnollista ja ilmeisesti yleisin elämäntapa villissä luonnossa. Yleensä loisen etujen mukaista on haitata isäntäänsä mahdollisimman vähän ja, jos siinä oikein pahasti epäonnistuu, isäntäeläimen kuolema johtaa useimmiten loisenkin kuolemaan.

Lampailla on monenmoisia aitotumallisia loisia: alkueläimiä (esimerkiksi kokkidit), sukkulamatoja (maha-, suoli- ja keuhkomadot), heisimatoja (aikuisia ohutsuolessa sekä toisten lajien toukkamuotoja kudoksissa), imumatoja (maksamadot), hyönteisiä (väiveet, kiiliäiset ja täikärpäset) ja hämähäkkieläimiä (kapipunkit). Niistä monilla on globaali levinneisyys lähes kaikkialla missä lampaatkin kasvatetaan, niin tropiikissa kuin arktisilla alueillakin.

Yleensä lampaiden merkittävimpinä loisina pidetään sukkulamatoja, joiden elämäntapaan kuuluvat laiturilla vapaana elävät ja kehittyvät toukkamuodot. Etenkin laidunpaineen ollessa korkea näiden määrä voi kasvaa suureksi. Siksi ne voivat usein aiheuttaa ripulia (esim. *Teladorsagia*-, *Trichostrongylus*- ja *Nematodirus*-lajit) tai anemiam (*Haemonchus contortus*), jotka heikentävät kasvua tai voivat johtaa jopa kuolemaan.

Monin paikoin ruuansulatuskanavan sukkulamatoja pidetään lammastalouden merkittävimpana terveysongelmana, erityisesti eteläisen pallonpuoliskon laajoilla ympärivuotisessa käytössä olevilla laiturilla. Innostus oli siksi suurta, kun 1960-luvun alussa esiteltiin tiabendatsoli, ensimmäinen lampailla turvallinen laajakirjainen mato-lääke, jonka odotettiin tuovan lopullisen ratkaisun lammastalouden loisongelmaan. Lääkkeen käytöllä voitiin loisten häiritsemättä kasvattaa laidunpainetta merkittävästi ja tutkimuksissa todettiin, että paras lisäkasvu saatiin erityisen tiheällä loislääkityksellä, jopa kerran kuukaudessa vuoden ympäri. Lammassarmit seurasivat tutkijoiden neuvoja ja jo muutaman vuoden päästä havaittiin, että loismadoista oli kehittynyt tiabendatsolia kestäviä kantoja. Sitten havaittiin, että tiabendatsoliresistenssi kohdistui myös saman bentsimidatsoliryhmän uusiin ja entistä tehokkaampiin lääkeaineisiin, kuten esimerkiksi fenbendatsoli ja mebendatsoli. Sen jälkeen on kaikkiin uusiin loislääkeryhmiin (levamisoli, ivermektiini, monepanteeli) havaittu resistenssiä muutaman vuoden tai korkeintaan vuosikymmenen jälkeen niiden käyttöönotosta. Eri lääkeriikien vaikutusmekanismit ovat eri-

laisia eikä resistenssiä tiedetä esiintyvän.

Resistenssi määritellään loisten perinnölliseksi kyvyksi sietää niitä vastaan annettavaksi suunnitellun loislääkkeen suositeltua pitoisuutta. Populaatiossa on resistenssiä, jos 5 % siitä selviää lääkityksestä.

Yleensä resistenssi loispopulaatiossa kehittyy niin, että madoissa on valmiina suuri määrä erilaisia geenejä, jotka vaikuttavat loiselle myrkyllisen lääkkeen kiinnityspaikkaan (reseptoriin), lääkkeen kulkeutumiseen tai metaboliaan loismadossa. Näistä geeneistä on erilaisia vaihtoehtoisia muotoja (alleleja), joista ei välttämättä ole ollut mahdollista hyötyä ennen uuden lääkeaineen keksimistä, mutta sen jälkeen luonnonvalinta antaa resistenssialleleille elintärkeän edun. Kun matopopulaatioon on kehittynyt resistenssi, näistä geenialleleista on hyötyä aina, jos lääkettä käytetään. Sen sijaan, jos matoja ei ole pitkään aikaan altistettu lääkeaineelle, resistenssi alkaa populaatiosta luonnonvalinnan myötä laimentua pois. Tämä tapahtuu kuitenkin niin hitaasti, että siitä saatava mahdollinen hyöty voi tulla lammastilalle parin sukupolvenvaihdoksen jälkeen.

Yleisin ja käytännöllisin menetelmä resistenssin osoittamiseen on lääkityksen jälkeiseen ulosteen munien määrän vähenemiseen perustuva FECRT (Faecal egg count reduction test), jonka periaatteita voi yksinkertaistettusti varsin helposti toteuttaa lammastiloilla. Käytännössä munien määrän ulostenäytteissä pitäisi vähentyä vähintään 90 %, mieluiten 95–99 %, jotta voidaan todeta, että resistenssiongelmaa ei vielä ole. Ongelmia tulkinnessa voi aiheuttaa se, että kussakin loislajissa resistenssi kehittyy itsenäisesti. Ruotsalaisessa noin 60 lammastilan tutkimuksessa ulosteesta löytyi 16 sukkulamatoalajia, joista viisi lajia yleisinä.

Tilalla suoritetussa FECR-testissä lampaissa saattaa olla samanaikaisesti sekä resistentejä ja herkkiä matolajeja. Suomesta kirjoittajan tiedossa on yksi lammastila, jolla resistenssiä on tutkittu. Siellä tehtiin FECRT kahdella lääkeaineella ja tulokset viittasivat resistenssin esiintymiseen sekä bentsimidatsoliryhmää (fenbendatsoli) että makrosyklisiä laktoneita (ivermektiini) vastaan. Lähialueilla Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa ja Liettuassa asiaa on tutkittu enemmän ja todettu, että sukkulamatojen loislääkeresistenssin yleisyys ei alueella merkittävästi poikkea muusta maailmasta.

Loisille kehittynyt lääkeresistenssi aiheuttaa sen, että loislääkettä ei enää voi käyttää loisten torjunnassa. Lääkkeiden käytössä kannattaa noudattaa varovaisuutta, jot-

Miten hidastan lääkeresistenssin kehittymistä?

- Pidä huoli laidunkierrosta.
- Lääkitse vain eläimet, jotka kärsivät loisista, ihannetapauksessa lääkityksiä ei tarvita.
- Jos epäilet loisongelmaa, tutkituta papananäytteet lääkitystarpeen arvioimiseksi.
- Pidä ostoeläimet karanteenissa, loislääkitse ne ja tutkituta niiden ulostenäytteet.
- Lääkittäessä vältä aliannostelua.

ta vastustuskykyä ei muodostu. Tärkeitä resistenssin muodostumista nopeuttavia tekijöitä ovat: loislääkityksen anto usein, lääkkeelle altistuvan loispopulaation osan suuri osuus ja lääkkeen aliannostus. Joka lääkityskerta antaa etua resistenssigeeniallelien kantajille suhteessa herkkiin matoihin. Mitä suurempi osuus loispopulaatiosta altistetaan lääkitykselle, sitä korkeampi on valintapaine. Kääntäen, mitä suurempi osuus loisista on lääkkeen ulottumattomissa (turvapaikassa, refugiumissa), esimerkiksi toukkamuotoina laiturilla, sitä hitaammin loiskanta kehittää vastustuskyvyn. Lääkkeen aliannostus mahdollistaa osittain resistenttien matojen selviämisen lääkityksestä. Katraaseen loislääkeresistentti matokanta voi tulla myös ostoeläinten mukana. Kansainvälisen kaupan uskotaan tuoneen ruotsalaisiin katraisiin ivermektiiniresistenttejä hemonkuskantoja.

KIRJOITTAJA

Antti Oksanen

Ruokavirasto

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tavoitteita tulevaan kasvukauteen

”Tähän aikaan vuodesta on taas hyvä pohtia tilan strategioita rehun tuotantoon. Tavoitteena täytyy toki pitää sitä, että tuotetaan laadukasta, omalle katraalle sopivaa karkearehua sen verran, että sitä riittää talven yli ja jää sopivasti, mutta ei liikaa, paikkaamaan mahdollisesti pieleen menevää satoa seuraavana vuonna.

Säät ovat mitä ovat, mutta jonkun verran epäonnistumisen riskiä voi taklata kylvettävien nurmiseosten valinnalla. Nykyään suositaan hyvin monilajisia seoksia ja tässä kehitys on ollut valtavan nopeaa. Aloittaessamme nurmiviljelyn lampaille 15 vuotta sitten, olimme kummajaisia, kun tilasimme tilan omaa nurmiseosta jossa piti olla tietyt lajikkeet ja lajeja oli paljon enemmän kuin silloiset ylivoimaiset suosikit timotei ja nurminata.

Keväät ainakin täällä Hämeenlinnan korkeudella tuntuvat olevan kuivumaan päin ja kovia hellejaksojakin osuu kohdalle lähes joka kesä.

Monilajisissa nurmissa kannattaa myös katsella satovuosien edetessä mitä pellolla tosiasiasa kasvaa. Suhteet seoksessa muuttuvat lähes varmasti ja osa lajeista viihtyy toisia paljon paremmin ja valtaa alaa.

Tällaisissa olosuhteissa timotei tuottaa matalan juuristonsa takia todella huonosti, kun syväjuuriset kasvit kuten mailaset, apilat ja nadat vielä hakevat vettä syvemmältä maasta ja jaksavat kasvaa. Monilajiset nurmet myös tarjoavat maaperän mikrobistolle monipuolisempaa ruokaa, ja parantavat näin monimuotoisuutta myös maan alla. Suuri juurimassa ja tehostunut hiilen sidonta parantavat maan multavuutta ja multavuuden

noustaessa maan rakenne paranee ja se tarjoaa taas hie-
man suojaa säiden ääriolosuhteita vastaan.

Monilajisissa nurmissa kannattaa myös katsella sato-
vuosien edetessä mitä pellolla tosiasiasa kasvaa. Suhteet seoksessa muuttuvat lähes varmasti ja osa lajeista viihtyy toisia paljon paremmin ja valtaa alaa. Olemme itse täydennyskylväneet harventuneita nurmia rehunkorjuun jälkeen

suorakylvökoneella ja lisä-
neet niihin niitä lajeja, joita toivomme siellä kasvavan.

Tosin on sanottava, että kesän kuivuus voi tehdä täydennyskylvöt haastavaksi.

Rehuntuotannon onnistumisen mittarina on määrän lisäksi tietysti rehun laatu ja ainoa tapa laadun selvittämiseen on rehuanalyysi. Rehun sulavuutta, eli D-arvoa voi ennakoita verkosta löytyvän D-arvoennusteen avulla ja tarkkailemalla erityisesti timotein tähkälletulua. Käytännössä on kuitenkin tullut todettua, että ennusteen arvio on vain suuntaa antava, ja kevään ja alkukesän säät voivat myös tuoda yllätyksiä kasvuston rakenteeseen ja lajisuhteisiin ja sitä kautta rehun sulavuuteen.

Myös rehun kivennäispitoisuudet ovat välillä olleet hyvin-
kin yllätyksellisiä. Olemme luultavasti säästyneet monelta murheelta kun olemme analysoittaneet myös kivennäispitoisuuksia varsinkin sellaisilta lohkoilta joiden viljelykäytännöissä tai viljelyhistoriassa on ollut jotakin poikkeavaa.

Jos joku on varmaa niin se, että tässä hommassa kaikki ei mene suunnitelmien mukaan. Siitä huolimatta kannustan

sekä itseäni, että kaikkia kollegoita jatkamaan tavoitteita asettaen ja suunnitelmia hioen tulevaan kasvukauteen!

Siri Taalas,
lampuri

LAADUKKAAT LAMMASKIVET

VILOLIX™ NATUR

Energiaa ja kivennäisiä, myös luomuun.

VILOLIX™ LAMMAS

Kivennäisiä sekä energia- ja valkuais-
täydennys.

NUOLUX LAMMAS

Kivennäisiä ja hivenaineita, myös ko-
boltia. Sopii luomutuotantoon.

VILOLIX™ NATUR GARLIC

Energiaa ja kivennäisiä,
torjuu hyönteisiä,
myös luomuun.

Tilaa heti:

www.vilomix.fi

Vilomix
Cultivating Value

Viljojen hometoksiinit ja niiden

KIRJOITTAJA

Sari Peltonen

ProAgria Keskusten Liitto

U seamman rauhallisen vuoden jälkeen on viime kesän viljasadossa ilmennyt kohonneita punahomesien (Fusarium) aiheuttamia DON-toksiinipitoisuuksia. Syynä tähän olivat kasvukauden sääolosuhteet, jotka suosivat homesienien, mukaan lukien punahomeen runsastumista. Erityisesti loppukasvukauden runsasasteinen, kostea ja hautova sää viljan tuuleutumisen aikaan edisti homesienten kasvua silmin nähtävästi kasvustoissa. Punahomeen tartunnan kannalta otollisia ajankohtia ovat myös viljan kukinta-aika heinäkuussa. Kosteat ja lämpimät olosuhteet silloin edistävät tartuntaa, kun punahomeen itiöt pääsevät kukintojen kautta iskeytymään kehittyvään jyvään. Viime kasvukaudella oikeastaan kaikki säätekijät olivat suosiollisia punahomeen leviämiselle, koska alkukasvukauden kuivuuden tiedetään myös edistävän punahomeen

tartuntaa kehittyviin oraisiin juurten kautta, varsinkin jos kasvustot ovat kuivuuden heikentämiä.

Mitä tiedetään punahomeen toksineista?

Punahome on hankala taudinaiheuttaja, koska se tuottaa tietyissä olosuhteissa ihmisille ja eläimille haitallisia toksineita. Lisäksi punahomelajeja on useita ja myös niiden tuottamia toksineita on myös useita. Tarkkaa tekijää, mikä sienessä laukaisee toksien tuoton, ei tiedetä. Lisäksi silmin nähtävä punahomekasvusto ei ole varma osoitus siitä, että se on tuottanut myös toksineita, ja mikä hankalampaa, tilanne on sama myös toisinpäin. Vilja voi näyttää päällisin puolin terveeltä, mutta saattaa sisältää haitallisia määriä toksineita. Toksiinit ovat hajuttomia, mauttomia ja värittömiä yhdisteitä, ja niiden olemassaolo selviää vain mittaamalla.

Viljojen hometoksiineita on seurattu säännöllisesti Suomessa jo runsaan 20 vuoden ajan. Se on antanut jo hyvää pohjaa

Vilja voi näyttää päällisin puolin terveeltä, mutta saattaa sisältää haitallisia määriä toksineita. Toksiinit ovat hajuttomia, mauttomia ja värittömiä yhdisteitä, ja niiden olemassaolo selviää vain mittaamalla.

arvioida hometoksiinitilannetta vuosittain Suomessa sekä analysoida riskitekijöitä, jotka ovat kohonneiden toksiinipitoisuuksien taustalla. Eniten on seuranta tehty punahomeen tuottamista trikotekeeni-toksiineista, joista DON-toksiini (deoksinivalenoni) on yleisin, ja jolle on määritetty EU-säädöksissä raja-arvot eri viljalajeille.

Lammasnurmi
Monipuolinen ja maittava

Oma siemenseos
Tilan yksilöllisiin tarpeisiin räätälöity

- Myös luomuna

NATURCOM

 Aina jyvällä

92400 Ruukki
p. (08) 270 7200
p. (02) 762 6200

www.naturcom.fi

en hallinta

Miten punahomeen tuottamien toksienien riskiä voi vähentää?

Tärkeimpiä punahomeen hallintakeinoja ovat viljelytekniset tekijät pellolla. Punahome säilyy kasvintähteissä maassa ja siemenessä, joten on tärkeä eliminoida nämä leviämisreitit. Silloin viljelykierto, jossa viljaa tai ainakaan samaa viljalajia ei viljellä peräkkäin samalla lohkolle vuodesta toiseen, on merkittävä hallintakeino. Toinen tärkeä keino on terveen ja kunnostetun kylvösiemenen eli joko sertifoidun tai oman lajitellun ja peitatus siemenen käyttö. Lisäksi kasvintähteiden muokkaus maahan pienentää punahomeen riskiä.

Sää on kuitenkin määräävin punahomeen esiintymiseen vaikuttava tekijä, ja suosiolliset sääolosuhteet voivat pyyhkiä hyvien viljelykäytäntöjen ylitse. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka kaikki edellä mainitut viljelytekniset tekijät olisi pellolla hoidettu hyvin, punahomeen toksineita saattaa silti syntyä satoon.

Punahometta voidaan torjua kemiallisesti peittauksen lisäksi viljan kukintavaiheen tautiruisukuksilla. Käsittely ei poista ongelmaa kokonaan, mutta voi parhaimmillaan vähentää toksinipitoisuuksia alle haitallisen tason.

Viljan korjuun ja kuivauksen yhteydessä voidaan vielä vähentää punahomeen toksienien riskiä. Tärkeää on tehokas esipuhdistus ja puintikostean sadon huolellinen kuivaaminen viipymättä alle 14 %:iin. Se pysäyttää toksienien kehittymisen. Viime kesän oloissa, kun sateet keskeyttivät puinit moneen otteeseen, saattoi käydä niin, että otollisen puintisään tullessa puitiin viljaa enemmän kuin kuivuri veti, jolloin sato odotti kärryssä kuivausta tavallista pidemmän aikaa. Puintikostean sadon seisoaminen kärryssä on riski toksienien lisääntymiselle.

Viljan toksiniriskin huomioiminen eläinten ruokinnassa

Toksiinit aiheuttavat harvoin eläimille akuutteja myrkytystapauksia, mutta pahinta on pitkäaikainen altistuminen, mikä voi näkyä syönnin heikentymisenä, tuotosten laskuna, vastustuskyvyn heikentymisenä ja epämääräisinä sairasteluina sekä hedelmällisyshäiriöinä. Märehtijät ovat yksimahaisia kestävämpiä toksienien haittavaikutuksille, sillä pötsimikrobit pyrkivät eliminoidaan haitallisia toksineita. Kaikista eläinryhmistä nuoret ja kantavat eläimet ovat herkimpiä toksineille.

Viljasadon turvallisuus ruokinnassa on tärkeä varmistaa etenkin hometoksiinien

KUVA: Sari Peltonen

Viljan punahomeiden esiintymistä suosivat kosteat olosuhteet kasvukaudella kukinnan aikaan ja ne voivat lisääntyä merkittävästi myös, mikäli sadonkorjuu-aika on sateinen, kuten vuonna 2023.

Tärkeää on tehokas esipuhdistus ja puintikostean sadon huolellinen kuivaaminen viipymättä alle 14 %:iin.

riskivuosina kuten vuoden 2023 sadon osalta. Tämä onnistuu parhaiten lähettämällä näyte laboratorioanalyysiin, joita tekevät monet vilja-alan toimijat. Viljasadon turvallisuutta ruokinnassa voi myös parantaa lajittelulla, koska punahomeen tartuttamat jyvät ja siten suurimmat toksinipitoisuudet ovat usein pienissä ja surkastuneissa jyvissä. Lajittelujätteitä ei tämän vuoksi pidä koskaan käyttää ruokinnassa. Jyvien murskesäilöntä pysäyttää toksienien

kehittymisen kuivauksen tapaan, mutta ei poista jo syntyneitä toksineita.

Punahomeen toksienien riski on hyvä tiedostaa myös käytettäessä viljan olkia kuivikkeena. Kun toksineita on viljasadossa, niitä on myös todennäköisesti oljissa, jolloin ne voivat ihon kautta aiheuttaa ärsytystä tai imeytyä elimistöön.

Toksiinit ovat pysyviä yhdisteitä eikä kuumennus tai mitkään kemialliset käsittelyt poista niitä. Markkinoilla on rehun lisäaineita, niin sanottuja toksienien sitojia. Niiden vaikutus perustuu toksienien imeytymisen vähentämiseen ruuansulatustoksinavassa tai toksienien hajottamiseen, ja toisaalta märehtijöillä pötsimikrobiston elinvoiman tukemiseen. Näiden lisäaineiden kohdalla on hyvä tarkistaa, mihin toksineihin ne tehoavat ja mille eläinryhmälle ne on hyväksytty. Valtaosin toksienin sitojia myydään sika- ja siipikarjarehujen ja ylipäätään yksimahaisten ruokinnan lisä- ➔

Punahomeen toksiinien riski on hyvä tiedostaa myös käytettäessä viljan olkia kuivikkeena.

aineiksi, koska nämä eläinryhmät ovat muita herkempiä toksiinien haittavaikutuksille. Toksiinin sitojia suositellaan käytettäväksi, kun oman rehuviljan toksiinitilanteesta ei ole täyttä varmuutta eikä puhtaaksi todettuja viljaeriä ole sillä hetkellä käytettävänä, tai jos eläimillä on toksineihin viittaavia oireita ja muut sairaudet on suljettu pois. Vaihtoehtona on toki oman viljan toksiinianalyysi.

On huomattava, että vain osalla valmisteista on hyväksyntä EU:n lisäaineluettelossa ryhmässä 1m, ”aine, jolla vähennetään mykotoksiinikontaminaatiota”. Toisaalta kaikki valmistajat eivät ole hakeneet hyväksyntää lisäaineelle tässä ryhmässä, vaan se voi olla hyväksytty jossakin muussa lisäaineryhmässä. Hyväksytyistä 1m-lisäaineista bentoniitti tehoaa vain aflatoksiini-tyypisiä toksineja vastaan, joita ei Suomessa juuri esiinny. Punahomeen toksineille tehoavat entsyymipohjaiset toksiinien hajotaja-aineet ja ne on EU:n lisäaineluettelossa hyväksytty vain sioille ja siipikarjalle. Lisäaineita käytettäessä on lisäksi huomattava,

että jos lisäaine sekoitetaan tilalla rehuun, tilan tulee rekisteröityä rehun valmistajaksi eli rehun alkutuotannon rekisteröityminen ei yksistään riitä.

Kaura on viljoista herkin toksineille

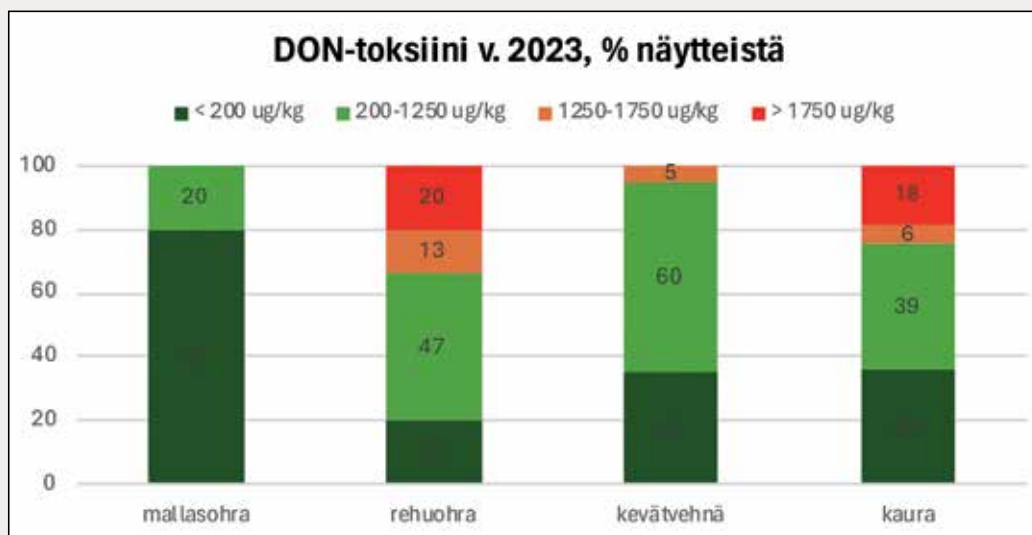
Suomessa punahomeen toksineita on havaittu eniten kauralla. Kauran tekee herkäksi punahomeen tartunnalle sen avoin ja pitkään kestävä kukinta, mikä lisää punahomesienien mahdollisuuksia tartuntaan. Kohonneita toksiinipitoisuuksia havaitaan ajoittain myös rehuohrassa ja keväthehnässä. Vähiten toksineita on seurantavuosien aikana havaittu mallasohrassa ja syysviljoissa. Syysviljat tuntuvat välttävän tartunnalta niiden erilaisen ja kevätilviljoihin nähden aikaisemman kehitystymensä takia.

Erityisiä lajikeherkkyyksiä ei ole havaittu punahomeen tartunnalle ja toksineille, vaan sääolosuhteet ja alue määräävät eniten toksiinitilanteen. Kasvinjalostuksessa kiinnitetään uusien lajikkeiden muun taudinkestävyyden ohella nykyisin myös entistä enemmän huomiota punahomeen kestävyysominaisuuksiin.

Tässä tekstissä on eniten keskitytty punahomeen DON-toksiiniin. On huomattava, että samaan aikaan meillä esiintyy myös muita hometoksiineita, joiden esiintymistä tulee myös seurata. Viljasadon käytön turvallisuuden kannalta asian tekeekin huoless-

tuttavammaksi se, että sadossa voi esiintyä yhtä aikaa useita eri toksineita. Muualla maailmassa yleisiä ovat zearalenoni ja okratoksiini A, jotka Suomessa ovat harvinaisempia. Okratoksiinia, joka on yleinen varastohome, ei meillä esiinny juuri ollenkaan hyvien kuivatusjärjestelmien ja varastointiolosuhteiden takia. Sen sijaan uudeksi seurattavaksi punahomeen toksiiniksi ensi syksynä tulee T-2 ja HT-2 toksinit, joille EU on nyt vuosia kestäneiden keskusteluiden jälkeen asettamassa 1.7.2024 voimaan astuvat raja-arvot.

T-2 ja HT-2 toksiinien esiintymistä on seurattu suomalaisessa viljassa samat runsaat 20 vuotta, joten sen tilanteesta on onneksi varsin hyvä käsitys. DON-toksiiniin verrattuna T-2 ja HT-2 toksineita esiintyy huomattavasti harvemmin, mutta kohonneita pitoisuuksia tavataan ajoittain, erityisesti kaurassa. T-2 ja HT-2 aiheuttaja on eri *Fusarium*-sienilaji kuin DON-toksiinin, joten usein kohonneet pitoisuudet ovat samana vuonna eri viljaerissä, mikä tekee asian viljan käytön kannalta asteen hankalammaksi. Käytännössä kuitenkin samat viljelytekniset hallintakeinot ovat näiden molempien toksiinien osalta käytössä, mutta T-2 ja HT-2 toksiinien tuottajat tartuttavat pääosin suhteellisen kuivina ja lämpiminä kesinä eikä niiden tartuntaa tapahdu enää sadonkorjuun aikaan.

DON-TOKSIINIPITOISUUDET

olivat koholla viime kesän 2023 viljasadossa useamman rauhallisen vuoden jälkeen. Edellisen kerran vastaavan tyyppinen tilanne oli vuosina 2016 ja 2017. Kuvassa viljan hometoksiinipitoisuudet jaoteltuna eri raja-arvoluokkiin (% näytteistä eri luokissa) VYR:n toteuttaman hometoksiiniseurannan

analyysien mukaan ja voimassa oleviin elintarvikeraja-arvoihin peilaten. Raja-arvot ovat tällä hetkellä 1 750 µg/kg kauralla ja 1 250 µg/kg muilla viljoilla. Ensi kesästä 1.7.2024 alkaen muiden viljojen raja-arvo laskee ja on 1 000 µg/kg. Rehuviljan suosituksenomainen enimmäisraja-arvo on 6 000 µg/kg. Kauralla vuonna 2023 mitattu

korkein pitoisuus oli 16 000 µg/kg, ohralla 4 100 µg/kg ja keväthehnällä 1 600 µg/kg. Mallasohralla valtaosa pitoisuuksista oli alle 200 µg/kg ja korkein mitattu 290 µg/kg.

Lähde:

VYR Hometoksiiniseuranta 2023.

Säilörehu	ALV 0 %		määrä	Kustannus/ha	korjuuala, ha	paalit/kpl	keskisato/ha	ka % /säilörehu	paalin paino kg	
siemenet	4,2 e/kg	4	nurmen uusimisväli/v	30 kg / ha	31,5	1	20	20,00	0,45	500
teollinen lannoite	0,6 e/kg	0	kertaa/kesä	0 kg / ha	0					
korjuu kerrat;										
niitto (e/tunti)	43 e/h	0	h/kaikki sadot	0						
karhotus/pöyhintä (e/tunti)	26 e/h	0	h/kaikki sadot	0						
paalaus&käärintä (e/ paali)	13,4 e/paali	20,00		268,00						
muovi (e/paali)	6,91 e/paali	20,00		138,20						
Ajo pelloilta perävaunulla (e/tunti)	69 e/h	0	h/paalien ajo yht.	0						
Yhteensä:										

Laidun			määrä	Kustannus/ha	laidun ala ha	karitsat kpl	laidunnus päivät/kpl	kulutus kg ka/pv	k
siemenet	4,2 e/kg	1	nurmen uusimisväli/v	30 kg/ha	126	1	50	60	1,2
teollinen lannoite	0,5 e/kg	0	kertaa/kesä	0 kg/ha	0				
pudistusniitto	43 e/h	0	tuntia/kesä	0					
Aitaus			käyttövuodet						
tolpat, kpl	3,51 e/kpl	0	kappaletta	1 vuosi	0				
aitaverkko/m	1,11 e/m	0	metriä	1 vuosi	0				
sähkölanka/m	0,35 e/m	0	metriä	1 vuosi	0				

Karitsankasvatyslaskuri avuksi tuotannon suunnitteluun

Lampaanlihan tuotantoketjun kehittäminen -hankkeessa tehtiin karitsan kasvatyslaskuri; ruokintakustannukset vieroituksesta teuraaksi. Laskurin avulla voi seurata syntyneitä kustannuksia ja käyttää apuna karitsan kasvatuksen tavoitteiden suunnittelussa. Konekustannukset ovat TT:n julkaisemia keskimääräisiä urakointihintoja vuodelta 2022, joita voi käyttää, mikäli ei omalle tilalle ole tehty tarkempia, todellisiin kustannuksiin perustuvia laskelmia. Säilörehu ei paaliin kustannuksista pyörähdä, vaikka työn tekisi itse omalla kalustolla.

Laskurissa kartoitetaan ensin rehujen kustannukset; säilörehu/karkearehu, viljat ja kotoiset valkuaisrehut. Tunnusluvuiksi valittiin siemen- ja lannoitekulut sekä korjuun kustannukset. Kustannukset lasketaan kuiva-ainekilojen kautta. Ostorehujen hinnat ja kuiva-aineprosentti syötetään niille

varattuihin soluihin. Rehujen jälkeen syötetään karitsoiden väkirehudietaan koostumus ja valitaan karkearehun laji; säilörehu/laidun, karitsan kasvatusluokkien mukaan. Tässä on hyvä hyödyntää ruokintasuunnitelmaa.

Lopuksi määritellään karitsan vieroitus- ja teurastusikä, vieroitus- ja teuraspaino sekä karitsaryhmän koko. Tuloksena on päiväkasvutavoite / toteutunut päiväkasvu sekä ruokinnan kustannus vieroituksesta teuraaksi / ryhmä.

Ruokinnan kustannuksiin voi ensisijaisesti vaikuttaa kasvatusajalla ja laadukaila rehuilla. Karitsa tarvitsee tietyn määrän ravintoaineita pelkästään elintoimintojen ylläpitämiseen kasvatuskauden jokaisena päivänä. Ylläpitotarpeen lisäksi tarvitaan kasvuun käytettävät ravintoaineet. Hitaasti ja pitkän kasvukauden kasvanut karitsa kuluttaa suurimman osan rehuista hengissä

Laskuri löytyy täältä:

<https://www.proagria.fi/hankkeet/lampaanlihan-tuotantoketjun-kehittaminen-hanke>

pysymiseen! Huomioidaan kuitenkin eri rotujen kasvupotentiaali; kasvutavoitteet rodun mukaan.

Kustannusten hyvä tuntemus, antaa mahdollisuuden karsia kustannuksia oikeaan aikaan oikeasta paikasta. Tämän laskurin tulokset ovat suuntaa antavia. ProAgrian Lammasasiantuntijoilta saat tietoa tarkempien laskelmien tekemisestä.

KIRJOITTAJA

Sini Sillanpää

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

KOULUTUSKESKUS
BRAHE

Ruukin luonto- ja
hevoskeskus

Yhteishaku
20.2.–19.3.2024

Maatalousala

- maaseutuyrittäjä
- tuotantoeläintenhoitaja

**Jatkuva haku perus-
ja ammattitutkintoihin!**

Lue lisää: www.brahe.fi/luonnonvara-alat

Seuraa somessa: @brahe_ruukin_luontojahevoskesk

Valmiissa nurmisiemenseoksissa on monipuolisia vaihtoehtoja

Tilan oma nurmisiemenseos mahdollistaa nurmirehun sisällön tarkan räätälöinnin, mutta myös valmiissa siemenseoksissa on monipuolisia vaihtoehtoja.

Suomen nurmituotanto on timoteivetoista, ja timoteita löytyy lähes jokaisesta valmiista siemenseoksesta. Perinteisten timotei-nataseosten lisäksi siemenkauppiat tarjoavat monipuolisia seoksia, joissa voi olla jopa parikymmentä eri komponenttia. Jo neljän eri kasvilajin nurmi lisää viljelyvarmuutta kesän vaihtelevissa kasvuolosuhteissa.

Viljelyvarmuutta lisää paitsi seoksen eri kasvilajit myös saman kasvilajin eri lajikkeet. Timoteistakin löytyy erityyppisiä lajikkeita, – esimerkiksi lajikkeita joilla on parempi jälkikasvu, jolla voidaan optimoida myös kolmannen sadon laatu ja määrä.

Eri lajikkeista kiinnostuneiden kannattaa tutustua Luonnonvarakeskuksen virallisten lajikekokeiden tuloksiin, jotka löytyvät osoitteesta <https://px.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/maatalous/>.

Timoteilla on paljon hyviä puolia, mutta se kestää huonosti kuivuutta. Kuiviin olosuhteisiin varautuvan kannattaa miettiä siemenseosta jossa on esimerkiksi ruokonataa, puna-apilaa tai sinimailasta, jotka kaikki syväjuurisina myös muokkaavat maata.

Jos samaa nurmea jolta korjataan säilörehu on tarkoituksena käyttää laitumena, kasvivalikoimaa kannattaa miettiä tallaamisenkin kannalta. Esimerkiksi puna-apila on herkkä tallaamiselle, eikä sinimailanen kestä tallaamista ollenkaan, kun taas niittynurmikka ja punanata ovat kestäviä laidunkasveja.

Äkilliseen rehuntarpeeseen on olemassa pikanurmia, jotka tuottavat satoa jo kylvövuonna. Nopeasti kasvavia lajeja ovat englanninraiheinä ja italianraiheinä, joista ensimmäinen talvehtii maan eteläosissa, ja

toinen on yleensä yksivuotinen Suomen olosuhteissa.

Tietoisuus maan kasvukunnon tärkeydestä ja kiinnostus nurmien hiilensidontaan näkyy myös siemenvalikoimassa. Esimerkiksi apilat ja palkokasvit ovat proteiinipitoisia hiilensitojia ja typentuottajia. Lampurin on silti hyvä muistaa, että tutkimusten mukaan liiallinen kasviestrogenien saanti (esimerkiksi puna-apilasta) saattaa aiheuttaa hedelmällisyysongelmia. Jotkut kasvit myös lisäävät puhaltumisen riskiä.

Taulukossa on esimerkkejä valmiista nurmiseoksista, jotka sopivat säilörehuksi ja/tai laitumeksi, ja joissa on enemmän kuin viisi kasvilajia. Jos tekee kuivaheinää, kannattaa tutustua myös siemenkauppiaiden ”hevospuolen” siemenseoksiin.

KIRJOITTAJA
Anna Kujala

Tuote (Myyjä)	Lajit (lajike suluissa), seossuhde %	Huomioita
Apilainen niitonurmiseos (Naturcom)	timotei (Rakel, Nuutti tai Tryggve) 50 %, nurminata (Vestar, SW Minto, Valtteri tai Laura) 15 %, englanninraiheinä (Riikka, Mathilde, Kentaar tai Calibra) 10 %, niittynurmikka (Balin) 5 %, puna-apila (SW Yngve tai Bonus) 10 %, alsikeapila (Jögeva 2 tai Frida) 5 %, valkoapila (Jögeva 4) 5 %	2 niiton seos. Sopii myös heinäksi.
Apilainen säilörehuseos (Naturcom)	timotei (Rakel, Nuutti tai Tryggve) 60 %, nurminata (Vestar, SW Minto, Valtteri tai Laura) 20 %, puna-apila (Ilte, SW Yngve tai Bonus) 10 %, valkoapila (Jögeva 4) 5 %, alsikeapila (Jögeva 2 tai Frida) 5 %	Perusvarma, kaikille maalojille.
Apilainen yleisnurmi (Naturcom)	timotei (Tryggve tai Rakel) 60 %, puna-apila (SW Yngve, Jögeva 433 tai Bonus), ruokonata (Retu tai Swaj) 5 %, rainata (Hykor) 5 %, englanninraiheinä (Riikka, Kentaar tai Calibra) 5 %, alsikeapila (Jögeva 2 tai Frida) 5 %, nurminata (Vestar, SW Minto, Valtteri tai Laura) 5 %, valkoapila (Jögeva 4) 5 %	2 niiton seos. Sopii myös heinäksi.
Hankkijan Laatu (Hankkija)	timotei (Tuure 36 %, Rhonia 24 %), nurminata (Klaara tms) 10 %, englanninraiheinä (Riikka) 10 %, puna-apila (Saija) 15 %, valkoapila (Silvester tms) 5 %	Puhtaita nurmiseoksia suurempi valkuaispitoisuus. 3 niiton seos.
Hankkijan Tuottava (Hankkija)	timotei (Tuure) 35 %, timotei (Rhonia) 25 %, nurminata (Klaara) 20 %, ruokonata (Karolina) 10 %, englanninraiheinä (Riikka) 10 %	3 niiton seos. Mahdollista tuottaa jokaisessa niitossa korkea D-arvo.
Innokas apilaseos (Lantmännen Agro)	timotei (aikainen lajike) 50 %, nurminata 20 %, englanninraiheinä 10 %, ruokonata 10 %, puna-apila 10 %	Korkeasatoinen ja nopeakasvuinen 3 niiton seos.
Juuson Juurivoimaseos (Naturcom)	sinimailanen (Jögeva 118 tai Creno) 15 %, timotei (Tryggve tai Rakel) 13 %, ruokonata (Retu tai Swaj) 10 %, juuriapila 10 %, englanninraiheinä (Riikka, Kentaar tai Calibra) 8 %, niittynurmikka (Balin) 5 %, italianraiheinä (Meroa tai Danergo) 5 %, koiranheinä (Amba) 5 %, puna-apila (SW Yngve) 5 %, nurminata (Vestar, SW Minto tai Valtteri) 5 %, kumina 5 %, alsikeapila (Jögeva 2 tai Frida) 4 %, rehumailanen (Karlu) 3 %, sikuri (kestävä lajike) 2 %, valkoapila (Jögeva 4) 2 %, hunajakukka 1 %, kehäkukka 1 %, unikko, 1 %	Maan rakenteen korjaamiseen ja orgaanisen aineksen lisäämiseen. Sopii säilörehuksi

Tuotenimi (Myyjä)	Lajit (lajike suluissa), seossuhde %	Huomioita
Lammas-extra-seos (Naturcom)	timotei (Tryggve tai Rakel) 25 %, nurminata (Vestar, SW Minto, Valtteri tai Laura) 10 %, niittynurmikka (Balin) 15 %, englanninraiheinä (Riikka, Kentaur, Calibra) 11 %, rehumailanen (Karlu tai Juurlu) 10 %, punanata (Gondolin) 5 %, valkoapila (Jögeva 4 tai SW Hebe) 5 %, alsikeapila (Jögeva 2 tai Frida) 5 %, keltamaite (Leo) 5 %, sikuri (kestävä lajike) 2 %, ruokonata (Retu tai Swaj) 3 %, heinäratamo (Bos-ton) 2 %, kumina 2 %.	Yrteillä höystetty. Laitumeksi ja säilörehuksi.
Lammasnurmi (Naturcom)	timotei (Rakel, Tryggve tai Nuutti) 35 %, nurminata (Vestar, SW Minto, Valtteri tai Laura) 20 %, niittynurmilla (Balin) 10 %, englanninraiheinä (Riikka, Kentaur tai Calibra) 10 %, punanata (Gondolin) 5 %, valkoapila (Jögeva 4 tai SW Hebe) 13 %, alsikeapila (Jögeva 2 tai Frida) 7 %	Laitumeksi ja säilörehuksi.
Palkoviljavoima-seos (Naturcom)	vihantaherne 30 %, puitava herne (Ingrid tai Astronoute) 10 %, kevätruisevehnä (Somtri) 10 %, kevätvehnä (Sibeliu tai Leijona) 10 %, rehuvirna (Ebena) 10 %, kaura (Matty, Harald tai Niklas) 10 %, ohra 10 %, syysruis (sangaste) 5 %, ruisvir-na 5 %	Yksivuotinen, reilusti valku-aista minimiannoituksella, pitkä korjuuikkuna.
Parassato 3 niiton seos (Viljelijän Berner)	timotei (Tenho) 25 %, timotei (Lischka) 25 %, rainata (Hykor) 15 %, englanninraiheinä (Mathilde) 15 %, ruokonata (Kora) 10 %, nurminata (Fure) 10 %	Seoksen lajikkeilla erinomainen jälkikasvu. 3 niiton seos.
Peltosiemen Hiisi 2 (Peltosiemen)	timotei (Nuutti) 60 %, timotei (Tenho, Hertta tms) 10 %, nurminata (Inkeri tms) 10 %, ruokonata (Karolina) 15 %, puna-apila (SW Yngve tai Saija) 5 %	Hiilensidontaan ja säilörehuksi. 2 niiton seos. Peltosiemenen Hiisi-perheessä on myös kolmeen niittoon sopiva seos.
Peltosiemen Hiisi T (Peltosiemen)	timotei (Nuutti) 35 %, timotei (Dorothy tms) 10 %, nurminata (Inkeri tms) 10 %, englanninraiheinä (Riikka tms) 20 %, englanninraiheinä (Mathilde tms) 10 %, puna-apila (SW Yngve tai Saija) 10 %, valkoapila (SW Hebe tms) 5 %	Hiilensidontaseos täydennyskylvöön.
Peltosiemen Laidunhiisi (Peltosiemen)	timotei (nuutti) 30 %, timotei (Dorothy tms) 15 %, nurminata (Inkeri tms) 35 %, englanninraiheinä (Riikka) 10 %, niittynurmikka (Balin tms) 5 %, valkoapila (SW Hebe tms) 5 %	Sopiva laitumeksi.
Pika-täydennysnurmi (Naturcom)	timotei (Tryggve tai Nuutti) 35 %, westerwoldinraiheinä (Bendix) 25 %, englanninraiheinä (Riikka, Mathilde, Kentaur tai Calibra) 25 %, italianraiheinä (Meroa) 10 %, valkoapia (SW Hebe) 5 %	Täydennysseos kaikille maa-lajeille.
Pika-täydennysnurmi luomuun (Naturcom)	timotei (Rakel) 25 %, englanninraiheinä (Kentaur tai Calibra) 25 %, westerwoldinraiheinä (Bendix) 15 %, italianraiheinä (Meroa tai Danergo) 10 %, puna-apila (SW Yngve) 10 %, valkoapila (Jögeva 4) 5 %, alsikeapila (Frida tai Jögeva 2) 5 %, juuriapila 5 %	Luomuun suunniteltu, monivuotisten nurmien täydennykseen. Satoisin 1. ja 2. vuonna.
Retu-typpinurmi (Naturcom)	timotei (Tika, Jögeva 54 tai Rakel) 40 %, ruokonata (Retu tai Swaj) 10 %, englanninraiheinä (Mathilde, Kentaur tai Calibra) 10 %, nurminata (Arni tai Laura) 5 %, westerwoldinraiheinä (Bendix) 10 %, italianraiheinä (Meroa tai Danergo) 5 %, puna-apila (Jögeva 433 tai SW Yngve) 5 %, juuriapila 5 %, sinimailanen (Creno tai Jögeva 118) 5 %, alsikeapila (Aurora, Dawn, Frida tai Jögeva 2) 4 %, valkoapila (Jögeva 4) 1 %.	Typpisadon maksimointiin, säilörehuksi
Retu-hiilinurmi eloperäisille maille (Naturcom)	timotei (Tryggve tai Rakel) 35 %, ruokonata (Retu tai Swaj) 15 %, rainata (Hykor) 5 %, nurminata (Vestar, SW Minto, Valtteri tai Laura) 5 %, englanninraiheinä (Riikka, Mathilde, Kentaur tai Calibra) 5 %, niittynurmikka (Balin) 5 %, italianraiheinä (Meroa tai Danergo) 5 %, alsikeapila (Frida, Jögeva 2, Aurora tai Dawn) 15 %, puna-apila (SW Yngve) 5 %, valkoapila (SW Hebe tai Jögeva 4) 5 %.	Hiilensidontan tehostamiseksi. Säilörehuksi. Naturcomilla myös vastaava hiilinurmi kivennäismaille.
Sitova apilaseos (Lantmännen Agro)	timotei (myöhäinen lajike) 25%, timotei (aikainen lajike) 25 %, ruokonata 15 %, puna-apila 15 %, englanninraiheinä 10 %, valkoapila 5 %, sinimailanen 5 %	Sitoo hyvin hiiltä. 2–3 niittoa.
TS Pikalaidunseos (Tilasiemen)	timotei (1 tai 2 lajiketta) 50 %, nurminata 25 %, englanninraiheinä 10 %, yksivuotinen raiheinä 10 %, niittynurmikka 5 %	Helppo ja nopeakasvuinen laidunseos.
Tuhti sinimailasseos (Lantmännen Agro)	sinimailanen 15 %, timotei (aikainen lajike) 30 %, timotei (myöhäinen lajike) 30 %, nurminata 15 %, ruokonata 10%	Pärjää savimailla ja kuivissa olosuhteissa.

Helppoa kuin heinänteko

Otsikossa on vanha sanonta, min-
kä paikkansa pitävyyttä en aina-
kaan itse ole päässyt kokemaan.

Hyvän heinäsadon onnistunut kor-
juu on kaikkea muuta kuin help-
poa.

Vaikka yrittäisi tehdä kaikki heinä-
nteen työvaiheet niin hyvin kuin
mahdollista, menestys ei ole varmaa.
Viime kesinä olosuhteet ovat vaihdelleet
kuivuuden ja monsuunisateiden välillä, jo-
ten heinäntekijöillä pitää olla sopeutumis-
kykyä ja rautaiset hermot. Meillä on nyt
harjoiteltu heinäntekoa 7 vuotta, enkä voi
väittää, että osaisin sitä vielä. Siitä huo-
limatta kerron seuraavassa hieman meidän
vuohitilan heinäntekijästä.

Heinän viljely alkaa heinäkasvuston
perustamisesta. Ensimmäiseksi valitaan
kylvettävä siemenseos. Monipuolisella sie-
menseoksella varmistetaan satoa. Erilaisissa
olosuhteissa eri kasvit ja lajikkeet menesty-
vät eri lailla, joten seoskasvustossa onnis-
tumisen mahdollisuus on parempi. Meillä
on käytetty omaa seosta. Sitä on muokattu
joka vuosi entistä parempaa seosta etsies-
sä. Se on timoteivaltainen ja lisänä on 7–9
muuta lajia. Heinänsiementen kylvö teh-
dään ohran kylvön yhteydessä, suojaviljaan,
vantaiden sekaan eli hajakylvönä 15kg/
ha ja viljankylvöjen jälkeen toiset 15kg/ha
jyräkylvimellä. Näin varmistetaan tasainen
kylvö, siementen sekoittuminen maahan
monipuolisesti sekä jyräys tasoittaa ja tiivistä
pellon pintaa.

On tärkeää saada kasvustosta mahdolli-
simman tiheä, ettei rikkakasveille jää tilaa

Kasvipassi - Plant Passport
TOIMITTAJAN VAKUUSTOISTUS
Markon nummiseos 2023

KAUPPAERA	FI1361-22095
TRYGGVE-TIMOTEI	17 98
NUUTTI-TIMOTEI	15 91
SEVERT-NURMINATA	15 94
BOSTON-HEINÄRATAMO	9 99
SALIN-NITTYNURMIKKA	10 87
JOGEEVA118-SINIMAILAINEN	10 83
CRENO-SINIMAILAINEN	3 91
GONDOLIN-PUNANATA	5 95
SW YNGVE-PUNA-APILA	9 89
FRIDA-ALSKEAPILA	6 98

Apilojen ja muiden siementen tyypin ja koon tarkastus ja suojatutkimus
PÄÄKASVI SUIKUTUS (laji/vuosi) 2023
PÄÄKASVIEN KOKO PAINO 20kg
NATURCOM OY
RUKKA
Puh: 08 278 7200 40094

Markon oma nummiseos vuosimallia 2023.

kasvaa ja taajasta kasvustosta saa myös eni-
ten satoa. Sadon korjuuvauriot ja talvi ve-
rottavat aina heinäkasvustoa, mistä aiheu-
tuu aukkoja kasvustoon. Näitä pyrin paik-
kaamaan täydennyskylvöllä keväällä heti
kun pellolle voi traktorilla mennä. Teen sen
jyräkylvimellä noin 10kg/ha siemenmääräl-
lä. Toisen sadon aikaan aukkojen täyttymi-
nen alkaa näkyä.

Lannoitus tehdään varhain keväällä, kun
heinä alkaa vihertää. Pintalevittimellä le-
vitettynä ravinteita menee apulantana 90-
100kg/ha typpikiloina mitattuna. Toiselle
sadolle hieman vähemmän. Toiselle sadolle
osa lannoituksesta saatetaan antaa biomä-
dätelietteen muodossa. Kolmannelle 30-
50kg/ha. Kolmannen sadon lannoitus mää-
rä riippuu paljon siitä, kuinka paljon on
vielä heinän tarve edellisten satojen jälkeen.

Kevään kasvu on aina hämmästyttävän
nopeaa. Heti kesäkuun alussa voi nähdä,
että timotei alkaa lykkäämään pian tähkää.
Alkaa tarkka sääennusteiden seuranta. Kos-
ka olisi sopiva hetki menestyksekkääseen
heinäntekoon? Ainakin vuohien heinässä
korjuuajankohta on tärkeä. Heinää ei saisi
päästää vanhaksi, koska lypsyvuohet eivät
tykkää kortsista heinästä.

Urakoitsija kutsutaan niitolle ja sitten
kätet ristissä toivotaan muutaman päivän
poutaa. Meidän vuohille kuiva heinä mais-
tuu parhaiten. Sen takia olemme panosta-
neet kuivattamiseen eli heiniä pöyhittää
kuivumisen tehostamiseksi. Heinän pak-
suudesta ja säästä riippuen pöyhintä teh-
dään 1–2 kertaa. Pöyhimisen takia karhotus
on välttämätöntä. Karhotus tehdään 6 met-
rin leveydeltä. Kun karho ei ole mahdotto-
man suuri, heinä kuivuu vielä karhossakin.

Heinä on yleensä paalausvalmista, kun

**Heinänteko on siis suurelta
osin tuurin kauppaa. Sen
takia on tärkeää, ettei heinää
pilata väärillä toimenpiteillä.**

niitosta on kulunut 1–3 päivää. Tämä on
tietenkin täysin riippuvainen kesän olo-
suhteista. Kolmannella sadolla on odotettu
jopa 4 päivää. Kun heinä on kuivaa, paa-
laaminenkin on tehokasta ja yhteen paaliin
saa sullottua paljon kuiva-ainetta verrattu-
na kosteaan heinään. Paalauksen yhteydessä
ruiskutetaan säilöntäaineksi SäilöX-säilön-
taliuos. Yksi kuivan heinän iso etu on talvi-
aikana, kun paalit eivät jäädy.

Paalista haluamme tehdä mahdollisimman
tiukan ja lyhytsilppuisen. Paalin tiukkuus
varmistaa säilymistä ja vähentää paalimää-
rää. Silppuuntunut heinä helpottaa suu-
resti heinän käsittelyä kuttulassa ja ehkä
kuttuikin pystyy syömään sitä enemmän.
Eri paalaimilla on huomattu olevan suuria
eroja, eikä kaikki koneet ole pystyneet mei-
dän vaatimuksiin. Kokemuksen kautta on
kuitenkin löytynyt hyvät koneet ja tekijät
heinien korjuuseen. Meidän mittakaavassa
paalijärjestelmä on todettu toimivaksi sys-
teemiksi.

Paalin käärimisessä muoviin on väärä
paikka säästää. Meillä on laitettu 8 kerros-
ta muovia paaliin. Se vaikuttaa riittävä-
lta määrältä, että paali kestää käsittelyä ja
säälolosuhteita. Muovi on nykyään kallista,
mutta heinä on kuitenkin edullisinta, kun
se saadaan hyvälaatuisena ruokintapöydälle
asti. Paalin pahimmat viholliset ovat lin-
nut, jotka käyvät nokkimassa pieniä reikiä
muoviin. Paksu muovikerros auttaa vähän,
mutta ei täydellisesti. Vuodesta ja alueesta
riippuen myös myyrät, jänikset, ja kauriit
voivat aiheuttaa tuhoja.

Heinänteko on siis suurelta osin tuurin
kauppaa. Sen takia on tärkeää, ettei heinää
pilata väärillä toimenpiteillä. Nyt onkin
vielä kevättalvi aikaa suunnitella ensi kesän
heinätöitä. Toivottavasti saadaan kesällä hy-
vät heinäntekokelit, niin kaikki on helppoa
kuin heinänteko.

KIRJOITTAJA

Marko Penttimäki

kutunlypsäjä

Sisu

- Pukki FI0000261779730
- Sukulinja 14
- Syntymäaika 07.02.2020
- (kivekset 32 cm)

Korva 0894

Väri: harmaa, kirjava

Arvostelu 8.12.2023

Runko ja jalat

KORVAIN VÄRIKYS	PAIKKO	RUNKON SYVYYS
105 cm	86 kg	4 - Syvä
SELKÖLINJA	LANTION KULMA	LEIYYS
3 - Suora	3 - Normaal	5 - Erittäin leveä
JALOIDEN ASENNUS	KUNNENKULMAT	VUOHISTEN KULMAUKSET
3 - Hyvät asennot jalossa	3 - Käytännölliset	3 - Käytännölliset kulmat

Luonne ja huomiot

Rauhallinen, seuralainen, kiini, sarvelinen, musta-valko-harmaa, isotokoinen.

Kuvassa esimerkkinä Sisun Netti-katraaseen tallennetut arvostelutiedot ja valokuva.

Keskustelua pukkilinjoista

Tammikuussa pidettiin pukkilinjojen tiimoilta kokous, johon osallistui suomenvuohen kasvattajia, ProAgrian neuvoja ja Luken tutkijoita.

Pukkeja on nyt 13 eri linjassa, lisäksi on linjattomia pukkeja, joiden sukutiedot eivät ole selvillä. Pohdittiin mahdollisuutta löytää puuttuvia tietoja pukkien omistajilta ja mahdollisuutta selvittää puhdasrotuisuutta dna-näytteillä. Tietojen pohjalta voitaisiin perustaa uusia suomenvuohipukkilinjoja.

Keskustelussa selvisi, että on todella tärkeä säilyttää kaikki pukkilinjat ja linjattomatkin pukat elossa, koska pukkien määrä on niin vähäinen.

Linjattomien pukkien polveutumistiedot pyritään täydentämään tiloilta saatavien asiakirjojen pohjalta, joita pyydetään harastepukeista yhteistyössä Suomen Vuohiyhdistyksen kanssa. Suomenvuohen pukkilinjat -taulukko löytyy ProAgrian sivustolta internetistä.

Pukkilinjojen säilyttämistä on aktivoitu myös Luken geenivaraston toimesta pukkien hypityksen avulla. ProAgria on arvostellut ja kantakirjannut hypitetyt pukat. ProAgria on myös aloittanut kuttujen rakennearvostelut, joista saadaan pukeille jälkeläisarvostelutietoja jalostusvalinnan tueksi.

Pentinmäen Tiinan ja **Markon** tilalla on tehty hypityksiä maaliskuussa ja marraskuussa vuonna 2023. Kokemus on ollut positiivinen.

Tilalle ei ole asetettu liian suuria vaatimuksia, kun ajatellaan, mikä on suomenvuohien tilanne ja miten arvokasta siemen keruu on harvinaisen eläinlajin säilyttämiseksi. Läänineläinlääkäri käy katsomassa ja hyväksyy paikat sekä keruuta suorittavan **Johanna Rautiaisen** suunnitelman. Isäntäväkeä tarvitaan paikalla vain itse hypityksen ajan, vaikka eläinlääkäri jatkaakin työskentelyä tilalla.

Pukit oppivat nopeasti ja tulevat paikalle oma-aloitteisesti oivaltaessaan, mistä on kysymys. Maaliskuussa hypitetyt pukat muistivat vielä marraskuussa rutiinin ja tiesivät, mistä on kysymys. Hypitetyt pukat saavat samalla jalostusarvostelun NettiKatraaseen.

Tilalla on mahdollisuus saada osa kerätystä siemenestä myöhemmin omalla tilalla käytettäväksi.

On hienoa, että tähän tärkeään työhön löytyy aktiivisia tiloja, ja suomenvuohen säilymistä saadaan turvattua. Suuret kiitokset Pentinmäen tilalle. Markon viesti muille vuohituottajille onkin toivomus olla hävittämättä yhtään pukkia ennen kuin on selvitetty, löytyykö pukille uusi koti.

KIRJOITTAJA

Marja Jalo

ProAgria

YHTEISTYÖSSÄ ON VOIMAA
SUOMEN LAMMASOSUUSKUNTA
Lammassosuuskunta.fi
Info@lammassosuuskunta.fi

Tarleena Saarelan opin-
näytetyöstä käy ilmi, että
ravintolat ovat kiinnostu-
neita kokeilemaan kilinlihaa.
Ravintoloille tärkeitä tekijöi-
tä liharaaka-ainetta valitessa
ovat laatu, tasalaatuisuus,
pakkauskoko,
ja lihan alkuperä.

KUVA: Anna Kujala

Kilinlihan kiinnostavuus ravintoloissa

Ravintoloiden kiinnostusta kilinlihaan on selvitetty osana opinnäytetyötä. Tulokset olivat rohkaisevia: haastatteluissa ilmeni, että ravintolat olisivat erittäin kiinnostuneita tutustumaan kilinlihaan tarkemmin ja osallistumaan keittiömestareille suunnattuun lihakoulutukseen, kokeilemaan kilinlihaa ravintoloissaan sekä mahdollisesti ottamaan sitä ruokalistoihinsa.

Tiedonkeruu toteutettiin keväällä 2019 haastatteleamalla kymmentä keittiömestaria, ravintoloitsijaa tai muuta hankinnoista ja ruokalistoista vastaavaa henkilöä Etelä-Pohjanmaalla ja Pirkanmaalla.

Ravintolat tuovat lähialueen raaka-aineita esille

Ravintoloille liha on raaka-ainetta, jonka jalostusasteella ei ole yhtä suurta merkitystä kuin kuluttajamarkkinoilla. Ravintolat ovat ostajina vakaita ja ennakoitavia, ja ne voivat usein ostaa myös volyymiltään pieniä tai suuriakin eriä. Ravintoloissa on myös erikoisosaamista, joka näkyy lisäarvon tuottamisena väheksytyimmille ruhonosille.

Ravintolat ovat aktiivisia palautteen antajia. Palaute auttaa tuottajaa tuotteiden ja toiminnan kehittämisessä markkinoiden tarpeiden mukaisiksi.

Ravintoloissa laadukkaat raaka-aineet pääsevät esille ja tulevat markkinoiduiksi ja kuluttajille ravintolakokemus antaa tietoa lähialueen raaka-aineista. Kilinlihan näkyminen ravintolan listoilla olisi kuluttajille viesti, että kilinliha on arvostettavaa ja hyvää ruokaa.

Tärkein hankintakriteeri on laatu

Ravintoloiden mielenkiintoa lisäävät laatu, paikallinen ruokatuote, uutuusarvo, ravintolalle sopiva pakkauskoko ja alkuperäisrotu.

Laatu merkitsee hyvää makua, hyvää tuotetta, hyvää ulkonäköä, puhtautta, sitä, että raaka-aine on juuri sellaista kuin on luvattu, tasalaatuisuutta ja turvallisuutta. Tasalaatuisuus merkitsi haastatel-

luille ravintoloille oikeaa, tilattua leikkaustapaa ja riittävää käyttö-aikaa ennen päiväyksien umpeutumista.

Alueellisuus ja paikallisuus olivat merkittävässä osassa monen haastatellun ravintolan yritysideoissa ja arvoissa. Avoimuus, rehellisyys ja ylpeys niin omasta kuin alkutuotannon ruoan eteen tekemästä työstä ja halu toimia koko ruokaketjua hyödyttävällä tavalla tulivat vastauksista selkeästi esiin. Haastatteluissa selvisi, että ravintolat hankkivat ruoka-aineita paitsi tukuista myös mielellään suoraan tuottajilta.

Kausi- ja erikoistuote

Kilinliha syksyn ja talven kausituotteena toivotettiin tervetulleeksi lihavaihtoehtoksi tutumpien ympäri vuoden saatavilla olevien naudan ja porsaan rinnalle. Ajateltiin myös, että tuottajan kannalta olisi hyvä saada liha myytyä pian teurastuksen jälkeen.

Tuoretta lihaa on helpompi käyttää heti kuin pakastettua. Pakastaminen voi auttaa saatavuuden jaksottamisessa. Osa ravintoloista voi pakastaa itse pieniä määriä, mutta ottaa pakastetun lihan mieluummin vastaan valmiiksi pakastettuna. Poikkeuksena tästä ovat ravintolat, jotka haluavat itse paloitella ruhon tai joille on mahdollista ostaa ja käyttää koko ruho. Sellaisia ravintoloita oli kolme. Koko ruhon hyödyntäminen ruoaksi koettiin eläintä ja sen elämää arvostavaksi, eettiseksi tavaksi käyttää lihaa raaka-aineena. Paloittelemattomuus lisää työn määrää ravintoloissa, mutta mahdollistaa ravintolassa juuri tiettyyn ruokalajiin sopivan leikkuutavan ja palakoon. Sillä taas voi olla vaikutusta hävikin määrään.

Kaikille ruhonosille löytyi kiinnostusta, myös sisäelimille. Jauheliha sopii ravintoloille, joilla on listoillaan esimerkiksi premium-burgereita. Ravintolat ovat kiinnostuneempia ostamaan samaa ruhonosaa yksittäin enemmän kuin raakapaloiteltua lajiteltua, jossa olisi eri ruhonosia. Kiinnostus eri ruhonosiin perustuu ravintoloiden erilaisiin tapoihin käyttää lihaa eri ruokalajeissa.

Hinta ei ole avaintekijä

Mielikuvissa kilinliha rinnastui karitsanlihaan tai poroon. Ravintolat ovat valmiita maksamaan kilinlihasta jonkin verran enemmän kuin karitsanlihasta. Kilinlihan käyttöönottoa voivat rajoittaa pienet toimitusmäärät, kullekin ravintolalle sopivien ruhonosien saatavuus, epätasainen laatu, toimituksen ja jakelun haasteet sekä korkea hinta.

Ravintolat pyrkivät olemaan hinnassa reiluja niin syömään tulevalle asiakkaalle kuin tuottajalle. Kaikkien annettujen hintojen keskiarvo on 14,7 €/kg. Hinnat vaihtelivat 5–40 €:n välillä. Hintaan vaikuttavat haluttu ruhonosa, paloittelu, toimituserän koko sekä yhteistyön sujuvuus ja jatkuvuus toimittajan kanssa. Hinta ei ole avaintekijä, vaan kokonaiskustannukset ja -arvo ovat avainmuuttujia. Hinta ei ole markkinoiden määrittäjä, vaan neuvottelujen tulos. Edullista ostohintaa tärkeämpinä seikkoina nousivat pitkät kumppanuudet ja tuotteen hyvä käytettävyyttä.

Ehdotuksia seuraaviksi askeliksi

Keittiömestareiden yhteinen lihakoulutus oli erään Etelä-Pohjanmaan keittiömestareiden yhdistyksen kuuluvan henkilön ajatus, joka nousi haastattelussa esiin ja ansaitsee mielestäni esille nostamisen.

Ennen neuvotteluihin ryhtymistä tuottajan on hyvä tutustua neuvottelukumppaniin ja tämän yrityksen arvoihin ja asioihin, jotka ovat raaka-aineiden hankinnassa ensiarvoisia. Tuottajien ja ostajien kannattaa käydä vuoropuhelua, jotta tarpeet oikeanlaisista tuotteista kohtaavat.

Päivittäistavarakauppa PTY ry ja Turun yliopiston Brahea-keskus toteuttivat yhdessä HoReCa-tukkujen, ammatti-keittiöiden ja vähittäiskauppa-alan toimijoiden kanssa vuonna 2020 Tuotekortin osana Paikallisuoroa arvoketjua kehittämässä -hanketta. Se on tarkoitettu myyntineuvottelujen tukivälineeksi riittäjälle, kun ostajana on vähittäiskauppa, tukku tai ammatti-keittiö. Tuotekortti auttaa tuotteen esittelemisessä ja vahvuuksien esilletuomisessa.

Kilinliha uudeksi ruokatrendiksi

Ruoalla on monia reittejä päätyä pölyltä pöytään. Ravintoloille sopivien lähiruokatuotteiden löytäminen saatetaan kokea vaihalloiseksi, koska tietoa tuottajista ei aina ole helposti saatavilla.

Ruoka ei ole vain ravintoa, vaan tapa vaikuttaa – näin on, jos uskoo kansainvälisiä kuluttajatrendejä, joihin kuuluvat kestävyys, aitous, merkityksellisyys, jäljitettävyyttä ja eettisyys. Ravintoloille on etuoikeus tarjota asiakkailleen uusia, mieleenpainuvia makuelämyksiä. Ne ovat osa ravintolan palvelukokonaaisuutta ja kuuluvat kiinteänä osana ruokamatkailuun. Lähellä tuotetulla kilinlihalla voisi olla potentiaalia tulla paikalliseksi erikoistuotteeksi.

KIRJOTTAJA

Tarleena Saarela

vuohifani, agrologi (AMK), elintarviketutkija ja luonnonmukaisen kasvintuotannon tarkastaja

Käytetyt kirjalliset lähteet ja viitattu opinnäytetyö (2023) Kilinlihan kiinnostavuus ja ostamisen ehdot ravintoloissa ovat luettavissa osoitteessa

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023121737935>

MAITTAVAT Tähti-rehut lampaile

Kinnusen Tähti-rehujen valikoimasta löydät oikeat tuotteet, kun kotoiset rehut vaativat täydennystä. Lammas-Tähti-sarjastamme löydät sopivat vaihtoedot niin astutus-, tunnutus-, imetys- kuin kasvuaikaan.

Oikeat tuotteet
astutus-,
tunnutus-,
imetys- ja
kasvuaikaan

Saatavilla
säkkeinä,
suursäkkeinä
ja irtona

Kotimaisesta
viljasta, myös
luomuna

Valmistettu
Kinnusen Myllyllä
Utajärvellä

Kysy lisää asiantuntevalta
myyntitiimiltämme!

KINNUSEN
TÄHTI
REHUT
★★★

Katso koko
valikoimamme
nettisivuiltamme!

Kinnusen
Mylly

08 514 4700 | www.kinnusentahtirehut.fi

Ranska, vuohet ja ylpeys omasta tuotannosta

Välit syttyvät kello 6:00 ja sammuvat kello 22:00 sydäntalvella Patuchevin tutkimusasemalla. Tavoite on synkronoida ja vahvistaa kuttujen kiimoja ilman hormoneja. Tämä on osatavoite kohti suurempaa tavoitetta: vierasaineeton, omavarainen ranskalainen vuohenmaitotuotanto.

Ranskassa toimii RedCap niminen hanke, joka kokoaa alleen tutkijoita, maataloja ja neuvonjoita. Tavoitteena on tuottaa käyttökelpoisia ohjeita ja toimintamalleja omavaraisempaan vuohitalouteen Ranskassa sekä vastata ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin kuten pitkiin kuiviin jaksoihin.

Patuchevin tutkimusasema on osa suurempaa tutkimuslaitosta, joissa jokaisella eri tuotantosuunnalla on oma asema. Ranskan valtion pitkäjänteinen rahoitus maataloustutkimukseen on mahdollistanut täällä monipuolisen ja tuotannonläheisen tutkimuskentän, josta Suomessa voidaan vain unelmoida. Messumatkalla Ranskan vuohimesuille Capr'Inoviin paistoi muutenkin läpi ranskalaisten ylpeys omasta maataloudesta.

Capr'Inov on Ranskan Niortin kaupungissa järjestettävä pelkästään vuohiin keskittyvä tapahtuma. Vuonna 2023 messut järjestettiin yhdeksättä vuotta ja messu laajenee vuosi vuodelta. Moni näytteliasettaja myy ainoastaan Ranskaan (ja myyjät pu-

huvat vain ranskaa), mutta paikalta löytyy myös kansainvälisiä toimijoita. Mielenkiintoisia näytteliasettajia olivat muun muassa sayritys, joka myi pienemmän mittakaavan biokaasulaitosta kuivalannan kaasuttamiseen, hollantilainen keinosiemennysfirma GKH, ranskalainen neuvontaorganisaatio (jonka esitteistä pystyttiin haarukoimaan Ranskan vuohituotannon tunnuslukuja), koneita ahtaiden tilojen puhdistukseen ja rehustukseen sekä Alliance Elevage, joka myy kaikenlaisia maataloustuotteita alkutuotannosta maidon jatkojalostukseen ja myös vientiin.

Suurta lisäarvoa messumatkalle tuo International Clubin oma ohjelma, johon ehdottomasti kannattaa osallistua, jos matkalle Suomesta lähtee. Ohjelma sisälsi ensimmäisenä päivänä vierailukohteita oman kiinnostuksen mukaan, illallinen International Cocktail-verkostoitumisillassa ja messuilla omat oppaat ja ruokailut. Huomioitavaa oli, että messulounaaseen oli panostettu hienosti ja tarjolla oli suuri valikoima herkkuja vuohenlihasta ja -juustosta.

Tänä vuonna International Clubin vierailukohteisiin kuului Patuchevin tutkimus- ja Capgenesin pukkiasema sekä Philippe Robinin vuohitila. Tilavierailuilla ja verkostoitumistilaisuuksissa oli hienot mahdollisuudet keskustella myös muiden maiden edustajien kanssa heidän vuohituotannosta ja käytännöistä. Nämä ajatuksen- vaihdot sekä uudet kontaktit olivat messumatkan parasta antia.

TEKSTI JA KUVAT

Jonna Ukkola ja Carin Grotenfelt

International Cocktail-verkostoitumisillassa nähtiin myös Chabichou-veljeskunta, joka palkitsi vuohialan toimijoita ympäri maailmaa.

Messuvierailijat saivat muistoksi käydä perinteisessä photo-boothissa.

Vuohenlihaa kauniisti. Messutarjoiluissa paistoi läpi sekä kunnioitusta ulkomaisista vierailijoista että omaa maataloustuotantoa kohtaan.

CARTE SNACKING	
CAPRI BURGER	9.00€
Steak de chèvre, sauce fromage de chèvre/miel/vhym/paire concasse, salade, tomate, oignon rouge, poitrine de bœuf, et fromage de chèvre	
VÉGÉTAL BURGER	9.00€
Steak végétal, sauce fromage de chèvre/miel/vhym/paire concasse, salade, tomate, oignon rouge, poitrine de bœuf, et fromage de chèvre	
CAPRI GALETTE/FITES	10.00€
Crepes, saucisse de chèvres, oignon, sauce chèvre et frites	
POKE BOWL CHÈVRE	9.00€
Salade verte, tomate, carotte, lardon, oignon, betterave, fromage de chèvre, miel pocha, sauce vinaigrette fromage blanc et chèvre	
CAPRI BURGER/FITES OIL VEGE BURGER/FITES	11.00€
BARQUETTE DE FITES	3.50€
DESSERT DU JOUR	

Messugrillillä kaikki ruoka oli tehty vuohenmaidosta tai -lihasta.

Patuchev – tutkimusaseman vaikuttava kokonaisuus

Patuchevin tutkimusasemalla tutkittiin yhtä aikaa yli 20 eri teemaa. Näihin kuuluivat muun muassa laidunruokinnan vaikutus tuotokseen, vedenjakelun tarpeellisuus laitumella, karjaharjan vaikutus eläinten hyvinvointiin, omavaraisuuden vahvistaminen, kasvilajikokeet laidunloispaineen vähentämiseen ja sähkötön heinänkui-vuri. Yksi tutkimuskohde oli myös kuttujen eri tiineytysmenetelmät keinosiemennyksessä.

Yleisin tapa synkronoida kiimoja keinosiemennyksen yhteydessä on käyttää hormoneja. Tulevaisuuden tavoitteisiin kuuluu kuitenkin lääkkeiden käytön vähentäminen kotieläintaloudessa myös keinosiemennyksessä ja siksi tutkimusasemalla testataan muidenkin toimintatapojen käytännöllisyyttä ja luodaan toimintaohjeita.

Tutkimusasemalla on käytettävissään 3 itsenäistä kuttujen pitoaluetta, 24 keinosiemennykseen soveltuvaa alpine ja saanen pukkia (jotka capgenes on valikoinut), pukiasema ja laboratorio, 24 yksityistä maatilaa, jotka soveltavat käytäntöön ehdotettuja menetelmiä. Vuodessa tehdään noin 2800 siemennystä, joista 60 % on saatu päätökseen huhti-toukokuussa ja joiden tiineystyprosentti on noin 62 %. Tutkittuja metodeja ovat hormonisynkronoinnin lisäksi: hormonitamponi + härnäripukki, pelkkä härnäripukki tai luonnolliset kiimat.

Valo-ohjelmaksi suositellaan noin puolen vuoden jaksoa, joka alkaa niin sanotulla pitkällä päivällä eli 16 tunnin päivävalolla. Pitkän päivän ajanjaksoa olisi pidettävä yllä vähintään 90 päivää, joita seuraa 60 lyhyttä päivää. Lyhyen päivän on oltava vähintään neljä tuntia lyhyempi kuin pitkä päivä.

Ranskassa lyhyenä päivänä voidaan pitää jo kesä-heinäkuun päiviä, jolloin kuttulaan ei sytytetä valoja ollenkaan. Tällöin astutus tai keinosiemennyskausi aloitetaan jo elokuussa. Jos lyhyiden päivien lukumäärä jää vähäisemmäksi kuin 60 vuorokautta, tiineytystulokset huononevat. Joillakin yhteistyötiloilla on huomattu huonompia tiineytystuloksia jos lyhyen päivän ajanjakso on kestänyt vain 30 vuorokautta. Lyhyen päivän ajanjakso saattaa vähentää maidon tuotantoa, joten kiire astuttamiseen tai keinosiemennykseen on yrittäjän näkökulmasta ymmärrettävä, tosin sillä on haittavaikutuksia huonompina tiineytystuloksina.

Pukeille on myös tärkeää pitää yllä valo-ohjelmaa ensin pitkien päivien muodossa ja sen jälkeen lyhyinä päivinä laadukkaamman sperman tuottamiseksi. Lyhyiden päivien tarkoitus on aloittaa vuohilla

Patuchevin tutkimusasemalla tutkijat esittelivät lukuisia eri tutkimusteemoja.

melatoniinin tuotanto, joka laukaisee kiimakäyttäytymisen. Jo pienikin yö valo voi haitata melatoniinin tuotantoa ja siksi vuohet ovat lyhyiden päivien aikana yöaikaan ilman minkäänlaista valoa. Päivällä valoatehoa taas maksimoidaan ainakin Patuchevin tutkimusasemalla, jossa lamput laskettiin alemmaksi katonrajasta, jotta eläinten korkeudelle saadaan 200 luxin valoteho.

Huomattavaa on, että valo-ohjelma tukee vuohen luonnollista kausilisäntymistä ja on käyttökelpoinen syksyn ja talven aikana. Mikäli katraita haluttaisiin tiineyttää kesäkuukausina, jolloin valoa on luonnos-

taa enemmän, pitäisi rakennuksia pimentää keinotekoisesti. Ilma-aukkojen peittämisestä aiheutuu kuitenkin helposti ilmanvaihto ongelmia, mitkä voivat aiheuttaa haittaa vuohien terveydelle. Tästä syystä kesäaikaan keinotekoisesti tehtyä lyhyttä päivää ei suositella.

Kaikki tutkimuksen suositukset ovat luetavissa ranskaksi osoitteessa idele.fr/grc/publications.

Aikaisemmin mainitun RedCap verkoston sivusto: <https://redcap.terredeschèvres.fr/>

Kelpolammas
kestävä kasvat

Lammasmaailma Oy
LAMMASLÄÄKÄRI: puh. 0600 306 627 (maksullinen)
info@lammasmaailma.fi

Synetics – ranskalaista huippuosaamista maailmalle

Ranskan kansallinen keinosiemen- nysalan osuuskunta vuohille on Capgenes, jonka sisaryhtiö vientitarkoitukseen on Synetics. Capgenesin omistajina ovat ranskalaiset vuohitilat ja se tarjoaa monenlaisia palveluita omistajilleen sekä asiakkailleen muun muassa jalostussuunnittelun sekä keinosiemen- nyspalvelun. Capgenesillä mukaan lukien Synetics on töissä 18 henkilöä, jotka hoitavat hallintoa, pukkiasemaa, laboratoriota sekä markkinointia.

Pääsimme vierailemaan pukkiasemalla, joka on Ranskan isoin. Yhteensä asemalla pidetään ja hyppytetään 200 pukkia. Joka vuosi ostetaan 150 pukkia lisää saanen- ja alpineroituja pukkeja. Saanen ja alpine- vuohet ovat todella suosittuja maitorotuisia vuohia niiden maidontuotanto ominaisuuksien vuoksi. Kansallisella tasolla asemalla hyppytetään myös muita Ranskassa esiintyviä vuohirotuja, joista on pienemmän populaatiot. Näitä rotuja ovat muun muassa angora, corse, lorraine, provengale, pyrénéenne et rove, chèvre des fossés ja poitevine. Asemalle ostetut pukit tutkitaan tarkasti monen taudin osalta ja ne tulevat erillisen karanteeni tilan kautta varsinaiselle pukkiasemalle. Asemalla pukit ovat ympäri vuoden keinovalaistuksen alaisena, jotta sperman laatu säilyy hyvänä. Näin toimien asemalla voidaan hyppyttää pukkeja 200 päivää vuodessa. Ranskan siemen- nyskausi ajoittuu elo-syyskuuhun jolloin siemen- nys-

sistä tapahtuu noin 60 % ja loput huhtitoukokuulle noin 40 %. Sesonkeina siemen- kulutus on tietenkin suurinta.

Hyppytyksen jälkeen kerätty sperma lähetetään ilmanpaineen avulla putkessa suoraan labraan, jossa se analysoidaan. Mikäli laatu on riittävän hyvä, annos valmistellaan puhdistuksella (erittäin tärkeä vaihe) pakattavaksi 0,25 ml olkiin, jäähdytettäväksi ja pakastettavaksi. Yhdestä pukista voidaan ottaa noin 3000 annosta, minkä jälkeen ne menevät teuraaksi. Asemalta ei myydä yhtään pukkia eloon astumaan, vaan hyppy- tuskauden jälkeen pukit menevät teuraaksi. Ranskassa käytetään ainoastaan pakastettuja keinosiemen- nysannoksia.

Genomitestaus on tullut osaksi pukkiaseman arkea ja sillä saadaan ennakkotietoa pukeista. Vuodesta 2019 lähtien pukkien genomeja on analysoitu ja niitä on saatu kerättyä tietokantaan noin 2000 pukista. Genomitestauksen tulosten luotettavuus jalostuksessa voi olla jopa 70 %. Jalostusindeksejä halutaan uudistaa ja parantaa keskittymällä tulevaisuudessa esimerkiksi hedelmällisyyteen, elinikäistuotosten parantamiseen ja pitkien laktaatiokausien huomioimiseen.

Ranskassa on noin miljoona vuohta 6000 vuohitilalla. Näistä vuohista noin 400 000 kuuluu tuotostarkkailuun. Tuotostarkkailuun kuuluvilta tiloilta valitaan yhteensä 1500 kuttua, joille suunnitellaan tarkoituk-

sella tietty pukki. Jälkeläisistä 400 käydään arvostelemassa jo kuukauden ikäisinä kiloina ja valitulle joukolle tehdään genomitesti. Tästä joukosta valitaan 130 pukkia toiseen katselmukseen, jossa tarkkaillaan kasvua. Edellä mainituista pukeista valitaan genomien perusteella 90 parasta pukkia, joista voidaan ottaa siementä. Kun niille saadaan jälkeläisiä ja tehdään tytäryhmä arvostelut, jätetään pukkilistoille vielä kaikista parhaimpia pukkeja noin 30 kappaletta. Kaiken kaikkiaan prosessi on hyvin jäljitettävä ja luotettava.

Boervuohi on lihantuotantoon jalostettu vuohirotu, jonka keinosiemen- nysannoksia löytyy myös Syneticsin pukkilistoilta. Ranskassa on nykyään vain 150 puhdasta boer kuttua, koska vuohenmaito ja siihen liittyvä eläinjalostus on paljon suuremmassa roolissa Ranskan vuohisektorilla. Ensimmäiset keinosiemen- nyskäytetyt boervuohen annokset tuotiin Sveitsistä. Nykyään pukkilistalta on tilattavissa jo kuuden boer pukin annoksia. Asemalla on kuitenkin halua panostaa boervuohen.

Syneticsiin voi tutustua tarkemmin osoitteessa: <https://www.synetics.world/>

Capgenes Ranskan kansallinen vuohien jalostusosuuskunta: <https://www.capgenes.com/>

Maitohygieniaa ranskalaisittain

Philippe Robin tilalla on 1000 lypsykuttua ja 500 nuorvuohia. Tilalla on monipuolistettu tulonlähteitä. Heillä oli neljä kivijalkaa varmistamaan tulonsa:

- 1) Meijeriin myytävä maito, 95 % kokonaismaidosta, 90 centtiä/litra
- 2) Omat tuorejuustot ja jugurtit, 5 % kokonaismaidosta, tulo 4 €/litra
- 3) Jalostuseläinten myynti, noin 500 eläintä/vuosi
- 4) Blue Blanc Coer -ohjelma, johon kuulumalla saa merkinnän joka kertoo kuluttajille, että tuotteessa käytetty raaka-aine on rasvahappojen suhteen terveellisempi kuin vertailutuote

Tilalla lypsetään DeLaval swing-over lypsyasemalla, jossa on 42 paikkaa puolellaan. Tilanhoitajan mukaan lypsy tehdään yhden henkilön voimin ja kestää 3,5 tuntia aamulla ja 3 tuntia illalla. (tilavierailun aikana lypsäjiä oli koko ajan kaksi, joten todenperäisyyttä tälle väitteelle on vaikea tietää). Rehustus perustui karkearehuapteen sekä Alliancen rehutehtaan pellettiin. Pelleteissä on karkearehua, viljaa, valkuaisrehua, kivennäistä ja hivenaineita. Pelletti tuotetaan jokaisen tilan omien tarpeiden mukaan ja Ranskassa on tiloja, jotka syöttävät pelkäästään pellettiä kutuilleen. Tällöin kaikki kuitu ja korsirehu on sisällytetty pelletteihin. Tärkeää pelletteissä on, että se on suurikokoista. Tällöin vuohet syövät niitä vähän kerrallaan pitkin päivää. Liian nopeasti syötynä pelletti johtaisi ruokinnallisiin sairauksiin.

Laatuvaatimukset olivat Robinin tilalla korkeat sekä maidon suhteen (juustontuotanto) että eläintautien (jalostuseläinten myynti).

Toiminnan johtotähdeksi oli otettu ennaltaehkäisy ja vuohien vastustuskyvyn tukeminen. Tähän liittyi muun muassa päivittäinen kuivitus (1 kg/vuohi/pv), aseman (muttei utareiden) päivittäinen pesu sekä OMEGA3-lisä ruokintaan. Koska utareita ei pyyhitä on vuohien olosuhteiden oltava kuivat ja puhtaat. Tästä syystä märkä säilörehu ruokinnassa ei ole normaalia Ranskassa. Säilörehua käytetään yleisesti hyvin harvalla tilalla ja ne, joilla se on käytössä, tekevät sen erittäin kuivana.

Glen Keen Farmin uuhia karitsoineen. Lampaat ovat rodultaan alueelle tyypillisiä pienikokoisia vuoristolampaita, blackface mountain sheepejä.

Opintomatalla Irlannissa

Irlannissa arvostetaan lampurin työtä

Lampurille tekee erittäin hyvää välillä vierailla kollegan lampolas-
sa, vaihtaa mielipiteitä ja katsella omaa työtään laatikon ulkopuo-
lelta. Tilavierailut niin Suomessa kuin ulkomaillakin ovat tähän mitä loistavin tilaisuus. Niinpä poh-
joiskarjalainen luomulammastilan emäntäkin karkasi maailmalle ja vietti viikon irlantilaisella lammastilalla toukokuussa 2023.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Heli Jolkkonen

Opintomatkan mahdollisti ja järjesti KV-farmari-hanke. Hanke oli alun perin suunniteltu lypsykarjatilallisille, mutta hyvin mahtui innokas lampurikin mukaan! Tavoitteena oli järjestää hankkeessa mukana oleville tilallisille mahdollisuus tutustua johonkin ulkomaalaiseen tilaan paikan päällä, hakea oppia maailmalta oman tilan toimintaan sekä verkostoitua ja tutustua

kollegoihin. Matkalle lähtemisen taustalla oli ajatus saada näkemystä ja kokemusta sekä tutustua vieraaseen maahan ja kulttuuriin. Tutustuminen eri maalaisten lampurien työskentelytapoihin ja itse kollegoihin kiinnostivat tietenkin myös.

Irlannissa on samat EU:n säädökset kuin Suomessa, vaikka olosuhteet ovat aivan erilaiset, joten oli mielenkiintoista nähdä, kuinka siellä toimitaan. Lampaankasvatus on Irlannin neljänneksi tärkein tuotan-

tosuunta eläinpuolella ja sitä on sekä vuoristo- että alankotiloilla, joten oletuksena oli, että lammastaloutta harjoitetaan maassa todella ammattimaisesti ja opittavaa löytyy paljon.

Enemmän lampaita kuin ihmisiä!

Ihmisiä Irlannissa on tällä hetkellä noin 4,8 miljoonaa ja lampaita noin 5,2 miljoonaa. Mayon kreivikunnassa/läänissä (johon matka suuntautui) lampaita on noin puoli ➔

Muokkaamme lampaanvuotanne
KORISTETALJOIKSI
Myymme myös erilaisia lammasturkist tuotteita

NAHKA
JALOSTAMO Oy

38600 LAVIA

www.nahkajalostamo.fi
puh. 02 557 1065

Opintomatalla Irlannissa

miljoonaa. Myös lampureita tuntui löytyvän joka nurkan takaa ja maanviljelys onkin Irlannissa edelleen arvostettu ja kiinnostava ammatti. Ihana ilmapiiri ja ystävälliset ihmiset tekivät matkustamisesta todella helppoa.

Rotuna Irlannissa on pääasiassa skotlantilaisia vuoristolampaista tai näistä jalostettuja paikallisia linjoja (blackface mountain sheep). Lampaat ovat pienehköjä ja sitkeitä. Uuhet tekevät lähes aina yhden karitsan per uuhi, harvemmin kaksi. Joillain tiloilla, erityisesti keski- ja itä-Irlannissa kasvatetaan myös jonkin verran liharotuja kuten suffolkia ja texeliä. Nämä rodut eivät kuitenkaan pärjää vuoristossa.

Glen Keen farm

Opintomatkan vierailukohteena oli Glen Keen farm Länsi-Irlannissa. Yrittäjinä toimivat pariskunta **Catherine** ja **Jim Powers**. Mukana yrityksen touhuissa on heidän 8-vuotias poikansa **James**. Tilalla on kaikkiaan noin 4000 hehtaaria maata, josta suurin osa on laidunkäytössä olevaa vuoren rinteitä. Lampaista tilalla on noin 500, kaikki vuoristolampaista. Tilan päätuotantosuuntiina ovat maatilamatkailu sekä lammastalous. Vuosittain tilalla käy noin 30 000 turistia, joista suurin osa amerikkalaisia. Glen Keen farm on siirtynyt luomutuotantoon vuonna 2023. Luonnonmukainen tuotanto sekä lampaat olivatkin pääpuheenaiheina reissun ajan. Tilan sivut löytyvät osoitteista <https://www.facebook.com/glenkeenfarm> ja <https://glenkeenfarm.com/>

Lampaiden hoidossa isoja eroja

Lammastalous Irlannissa on aivan erilaista kuin Suomessa. Irlannissa eläimet laiduntavat ympäri vuoden, eikä lisäruokintaa

Maatilamatkailu on tällä hetkellä erittäin merkittävä osa Glen Keen Farmin toimintaa. Turisteja kiinnostavat muun muassa järjestetyt paimennusnäytökset.

kovin paljon käytetä. Esimerkiksi Glen Keen Farmilla, joka oli vierailun kohde, kuluu noin 30 rehupaalia vuodessa ja jonkin verran tiivistettä, jota jaetaan vain aivan lopputiineille sekä imettäville uuhille laitumelle muutaman viikon ajan, jos laidun ei kasva riittävästi. Eläimet karitsoivat tilakeskuksen lähilaitumilla, mutta muun aikaa vuodesta ne laiduntavat ylempänä vuorilla ja hoitavat samalla suojelualueen luontoa.

Huomiota kiinnitti myös eläinten erilainen kivennäisruokinta. Ainakaan vierailukohteessa ei annettu laitumen lisäksi kivennäisiä, eikä eläimillä ollut saatavilla suolakiviä tai muuta vastaavaa. Asia kiinnitti huomion laidunkierrosten aikana, koska eläimet olivat kaivaneet vuoren rinteisiin kuoppia

ja söivät maata. Asiasta keskusteltaessa tilan väki ei ollut aiemmin edes ajatellut asiaa. Ilmeisesti kivennäisruokintaa ei pidetä yhtä tärkeänä asiana kuin Suomessa, ainakaan tämän yhden vierailun perusteella.

Myös laidunkierrosta ja laitumien uusimisesta sekä mahdollisista välivuosista loistorjuntaa ajatellen keskusteltiin, koska eläimillä on tiloilla loisongelmia. Suomessa pakkastalvet ja riittävä laidunkierto toimivat hyvänä loistorjuntana. Tällaista toimintatapaa ei tilalla ollut, vaan samat lohkot ovat aina lampaiden käytössä, eikä esimerkiksi kyntöjä tehdä.

Eläinten suoraviivainen, ammattimainen käsittely, "easy care"-ajattelumalli ja maatalouden arvostus puolestaan ovat Irlannissa huippuhyvällä mallilla Suomeen verrattu-

Laidunkierroksella tehtiin kaikenlaisia löytöjä, karitsointiaika työllistää yhtälailla Irlannissa kuin Suomessa. Kuvan karitsa nostettiin takaisin emon tissille ja kaikki hyvin.

Lampaiden vuorenrinteeseen kaivama hiekkakuoppa. Eläimet söivät maata ehkäpä etsiäkseen jotain kivennäisaineita?

Tilalla käytettiin useampia bordercolleita apuna päivittäisissä töissä. Laidunalueet ovat niin suuria, että ilman koiria kävelyä olisi tullut vieläkin enemmän.

na. Vierailun ajan olo oli kuin rokkitähdellä, koska ammattina on lampuri ja maatalouden työtä pidetään hyvin tärkeänä.

Suuntana tarkempi ja ympäristöystävällisempi maatalous

Luonnonmukainen tuotanto on Irlannissa monille vielä vieras asia ja Glen Keen Farmin tilalliset aikovat hyödyntää neuvontaa ja pyytää apua mm. laidunnussuunnitelmien, loistorjuntasuunnitelmien ja viljelykierron suunnittelemisessa. Aiemmin tilalla ei ole tällaisia ollut lainkaan. Lampaille on myös laadittava terveydenhuoltosuunnitel-

ma yhdessä eläinlääkärin kanssa. Paperityöt mietityttävät tilallisia hiukan, mutta tätä ei kuitenkaan koeta liian suurena ongelmana. Catherinen mukaan niihin kyllä varmasti opitaan, kunhan luonnonmukaiseen tuotantoon saadaan rutiinia.

Irlannissa on jo kauan käytetty surutta lannoitteita ja maata onkin ylilannoitettu paikoin runsaasti. Ongelmia on tuonut mukanaan myös paikoittain ylilaidunnus erityisesti vuorilla. Viljelijät ovat havahduneet ongelmiin ja monet tilat siirtyvät ympäristöystävällisempään tuotantoon. Jossain vaiheessa vaatimuksia ympäristön

suhteen tullaan hyvin todennäköisesti kiristämään tiloilla.

Myös eläinten lääkinnöissä ja ruokinnassa on todella suuria eroja Suomen käytäntöihin. Madotuksia tehdään surutta (ja osin varmasti arviolta) ja lisäksi eläintaudit aiheuttavat omat haasteensa. Näissä asioissa on hyvä, että Suomessa ollaan tarkempia.

Viikko vierähti liiankin nopeaan, ja paljon olisi ollut vielä kokemuksia ja tietoa vaihdettavana puolin ja toisin! Eikä kokemusta yhtään huonontanut käytännön työskentely eläinten parissa mielettömän upeiden maisemien keskellä, päin vastoin!

Tilan isännän ja tilatyöntekijän rakentama eläinten käsittely"karsina". Tilalla ei ollut lainkaan lampolarakennuksia, joten harkoista muuratut rakennelmat olivat loistava innovaatio eläinten hoitotoimiin ja lajitteluun!

Glen Keen Farmin lampuri Catherine Powers ja Heli Jolkkonen. Irlannissa suurin osa lampureista on miehiä, joten Catherine oli innoissaan saadessaan vieraakseen naiskollegan!

Laitumelta lautaselle

Från jord till bord

Ihantolan lammastilan munakasrulla lampaanlihalla

MUNAKASRULLA lampaan säilykelihasta. Munakasrulla valmistuu helposti ja nopeasti vaikkapa lounaaksi tai ruokaisaksi iltapalaksi. Munakasrullan voi myös tehdä etukäteen ja lämmittää myöhemmin, minkä johdosta se on hyvä tarjottava vaikkapa illanistujaisissa tai juhlissa.

Tällä ohjeella tulee iso pellillinen munakasrullaa:

- 8 kananmunaa
- 2 dl jauhvoja
- 6 dl maitoa
- 1 tl suolaa
- mustapippuria myllystä

Sekoita ja kaada leivinpaperilla vuoratulle uunipellille. Paista 225 asteessa 15 minuuttia.

Sillä välin paista pannulla:

- sipuli
- paprika
- 1 purkki lammassäilykettä
- ripaus mustapippuria

Kippaa munakasrulla puhtaalle leivinpaperille. Levitä tuorejuusto ja täyte, ja rullaa kääretortun tapaan tiukaksi rullaksi. Voit korvata säilykelihan paistetulla jauhelihallalla tai esimerkiksi palvutun paistin jämäpaloilla.

Omeletttrulle med fårkött à la Ihantolan lammastila

OMELETTTRULLE med konserverat fårkött. Omeletttrullen är snabblagad och enkel till exempel som lunch eller mättande kvällsmål. Omeletttrullen kan också tillredas på förhand och värmas upp senare, varför rätten passar för samkväm eller fester.

En stor plåt omelett:

- 8 ägg
- 2 dl mjöl
- 6 dl mjölk
- 1 tsk salt
- svartpeppar från pepparkvarnen

Blanda ihop ingredienserna och häll på en ugnsplåt med bakplåts-papper. Stek i 225 grader i en kvart.

Under tiden, stek i stekpanna:

- lök
- paprika
- 1 burk konserverat fårkött
- lite svartpeppar

Tippa omeletten på ett rent bakplåtspapper. Bred färskost och den stekta fyllningen på omeletten och rulla ihop som en rulltårta. Du kan ersätta det konserverade köttet med köttfärs eller restbitar från en rökt fårfiol.